

FLUSTRET

en nattklubb utomhus

Ett examensarbete i landskapsarkitektur av Emelie Arnoldsson

Ett examensarbete i landskapsarkitektur utfört av Emelie Arnoldsson.

Arbetet motsvarar 20 poäng på D-nivå och är utfört under 2006/2007 vid institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Sveriges lantbruksuniversitet, Ultuna.

Handledare för arbetet har varit Ylva Dahlman, Arkitekt, Universitetslektor vid institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, SLU, Ultuna.

Extern handledare har varit Kristina Ehrstedt, Landskapsarkitekt LAR/MSA, Tema landskapsarkitekter, Uppsala.

Intern examinator har varit Klas Eckerberg, Landskapsarkitekt LAR/MSA, Universitetslektor vid institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, SLU, Ultuna.

Extern examinator har varit Per Axelsson, Landskapsarkitekt LAR/MSA, Tema landskapsarkitekter, Stockholm.

Förord

Mormor Ingegärd

Brigitte Bardot

Hur kommer det sig att jag har valt att göra mitt examensarbete om just Flustret? Inför ombyggnationen av nattklubben på övervåningen, tidig sommar 2006, kunde jag rekommendera den inredningsarkitekt som sedan anlätades av ägarna till Flustret. På så sätt blev jag inblandad i de nya planerna och i samband med detta fick jag inspiration och idén att skapa en nattklubb på platsen för dagens parkering var född. Nu tog processen med exjobbet fart.

Mormor Ingegärd i Småland och Brigitte Bardot, den franska filmstjärnan har åtminstone det gemensamt att de båda har besökt Flustret! Inte vid samma tillfälle, nej inte ens under samma årtionde. Åtskilliga är de människor som sedan 1842 besökt Flustret för att roa sig. Otaliga är de möten människor emellan som här skett. Möten som satt tydliga avtryck i enskilda människors samt Flustrets egen historia.

Så här i början av 2000-talet står Flustret inför ett behov av uppfräschning och omdaning. Jag vill genom mitt examensarbete ge ett förslag till den processen. En nattklubb utomhus tillför Flustret en ny dimension. En dimension som gör ett tydligt avtryck i tidigt 2000-tal. Ett förslag som ger Flustret ett lyft.

Jag vill tacka alla som har hjälpt mig i mitt arbete med att färdigställa mitt examensarbete:

Ylva Dahlman, min handledare för all positiv energi och kloka råd,

Kristina Ehrstedt för ditt stöd och dina uppmuntrande ord på Tema. Alla på Flustret och framför allt Magnus Björkegren, Linus Jonsson och Göran Jonsson.

Min mamma, Eva Arnoldsson för korrektur läsning och goda synpunkter. Henric Arnoldsson, min bror för korrektur läsning samt alltid lika uppmuntrande ord under arbetets gång. Anneli Östlund för korrekturläsning och goda synpunkter angående layouten. Andreas Haesert för ditt stöd, din närvaro och uppmuntrande ord under arbetets gång.

Inte minst vill jag tacka Tema Uppsala för all support.

Innehållsförteckning

Förord.....	3	Förslag till utomhusnattklubb.....	33
Sammanfattning/Abstract.....	5	Program för utformning.....	34
Inledning.....	6	Illustrationsplan.....	35
Bakgrund.....	6	Sektioner.....	36
Syfte.....	6	Platsens utformning i stort.....	37
Mål.....	6	Entré.....	37
Metod.....	6	Nattklubb - min vision.....	37
Avgränsning.....	6	Riktningar.....	37
Utomhus nattklubb.....	7	Under trädkronorna.....	38
Motiv.....	7	Lilla skogen.....	41
Motivet att besöka en nattklubb.....	7	Välkommen till Flustret.....	42
Vad är det egentligen som sker på en nattklubb.....	7	Tillbyggnad.....	43
Vad vill nattklubbsgästen.....	8	Markmaterial.....	44
Helhet.....	8	Ljussättning.....	45
Trender inom nattklubsdesign.....	8	Entrérum.....	45
Material.....	9	Nattklubb.....	45
Tillämpning utomhus.....	9	Klosetten.....	47
Sammanfattning.....	9	Sammanfattning.....	47
Historisk tillbakablick.....	11	Reflektion.....	48
Landshövdingens hage.....	11	Källförteckning.....	49
Strömparterrens Schweizeri.....	11		
Paviljongen.....	11		
Dagens Flustret tar form.....	12		
Livet på Flustret under Calleberg.....	13		
Uppsala Hotell Aktiebolag.....	14		
Dagens utseende tillkommer.....	16		
1980-talet.....	17		
Branden 1984.....	17		
Återuppbyggnaden.....	18		
Livet på Flustret under Carlo Tangars styre.....	18		
Vad hände sedan.....	18		
Dagens Flustret.....	18		
Flustret trädgård.....	19		
Kommentar.....	22		
Sammanfattning.....	22		
Inventering.....	23		
Omgivning.....	23		
Siktlinjer och landmärken.....	25		
Gator.....	26		
Gång- och cykeltrafik.....	26		
Närområdet.....	27		
Uteservering.....	27		
Södra sidan.....	27		
Västra sidan.....	27		
Norra sidan.....	28		
Parkering – nordvästra sidan.....	28		
Entré – nordöstra sidan.....	29		
Analys.....	30		
Närområdet.....	30		
Norra sidan.....	31		
Rörelse.....	32		
Svårigheter.....	32		
Sammanfattning.....	32		

Sammanfattning

Flustret är en restaurang och nöjesplats belägen vid Svandammen i Uppsala. Verksamheten tog sin början redan 1842, då som ett schweizeri med servering av kaffe, te, choklad och bakverk. Byggnaden har genom åren haft en rad olika ägare och dagens ägare driver Flustret i samma folkliga anda som har varit kännetecknet för rörelsen genom åren.

Byggnadens historia börjar nu närma sig en ålder av 165 år. Genom åren har de historiska lagren lagts ovanpå varandra och dagens fastighet är präglad av det lapptäcke som åren har skapat. Det förslag till förnyelse som detta examensarbete resulterar i är en naturlig del i Flustrets historiska utveckling. I examensarbetet har jag valt att ta fram ett förslag till förnyelse av Flustrets entré samt till dagens parkering. Själva grundidén till examensarbetet har varit att ta fram ett förslag till en nattklubb utomhus på Flustret, belägen på dagens parkering.

Genom en historisk återblick presenterar jag byggnadens utveckling sedan dess början för att sluta i en genomgång av dagens verksamhet och ägarförhållanden. En inventering och analys av dagens fastighet samt ett mer fördjupande arbete i Flustrets entréområde samt parkeringsplats ligger till grunden för det förslag som presenteras.

Genom att studera befintliga nattklubbar i text och genom studiebesök har jag definierat en nattklubbs beståndsdelar och utifrån dessa arbetat fram ett förslag som är anpassat till den aktuella platsen.

Abstract

Flustret is a restaurant and an entertainment place situated by Svandammen in Uppsala. It all began in 1842 as a café serving coffee, tea, chocolate and pastry. During the years the building has had numbers of different owners. The owners of today are running Flustret in a same friendly spirit that has been characteristic from the beginning.

The buldings history is now approaching an age of 165 years. Throughout the years different historical layers have been placed on top of each other, leaving a layer of patches. The proposals of changes that this Master thesis has resulted in is a natural development according to the history of Flustret. In the master thesis have I chosen to give a proposals of changes for the entrance area and the parking facility belonging to Flustret. The main idea for the Master thesis has been to propose a design for an outdoor nightclub situated in the area currently used as a parking facility.

Through a historical retrospect Flustrets development is presented from it's beginning until todays ongoing activity and owner situation. The proposed design is based on an stocktaking and analysis of the building and its surrounding with focus on the entrance area and the parking area.

By studying existing nightclubs through books and visits have I been able to define the vital elements of a nightclub. My proposal for the entrance and the outdoor nightclub have resulted in a new design based on these viatal elements and adjusted to the specific of Flustret.

Inledning

Bakgrund

Flustret grundlades 1842 i Uppsala vid Svandammen och fick det officiella namnet Strömparterrens Schweizeri. Här serverades mat och dryck och stället blev känt som ’Lilla Fördärvet’. Snart uppstod dock i folkmun namnet Flustret som associerar till byggnadens dåtida utseende som påminde om en bikupa. Smeknamnet blev snart vedertaget och byggnadens officiella namn blev Flustret.

Flustret är beläget med entrén mot stadsträdgården vid Svandammen i Uppsala. Fyrisån rinner öster om Flustret och Uppsala slott ligger på åsen bakom i väster. Studenternas idrottsanläggning, Akademiska sjukhuset, Slottskällan, restaurang Birger Jarl samt café Fågelsången är alla i Uppsala välbekanta byggnader och etablissemang som ligger i omgivningen.

Flustret har sedan starten serverat mat och dryck och varit ett givet ställe för dans och fest i Uppsala. Både kungligheter och stjärnor har passerat husets entré och Flustret är en byggnad som blivit vida känd i hela landet.

Under hösten 2006 har Flustret byggt en ny nattklubb i husets övervåning. I samband med byggnationen föddes idén om att skapa en nattklubb utomhus i direkt anslutning till den befintliga nattklubben på övervåningen. Detta skulle vara ett steg mot att erbjuda Flustrets gäster ett nytt koncept.

Platsen för den planerade nattklubben utomhus utgörs idag av en parkering, vilken angränsar till det befintliga entrérummet som också står inför en omvandling.

Utenattklubben kommer att anläggas i en för många känd och historisk miljö i direkt anslutning till en äldre byggnad och kommer att utgöra ett avtryck i 2000-talet.

Syfte

Syftet med arbetet är att utforma en helhetslösning för en ny nattklubb som är lokaliserad utomhus på Flustret. Helhetslösningen syftar till att förmedla ett funktionellt, modernt och nytänkande koncept.

Nattklubben skall på lämpligt sätt avgränsas mot entrérum, gång- och cykelbana och befintlig parkering vid Svettis. Den befintliga byggnaden på platsen, klosetten, skall på ett lämpligt sätt integreras. En lösning för en ny bar och dess placering utformas. Syftet är också att knyta samman nattklubben inomhus med nattklubben utomhus.

Det nuvarande entréområdet skall ses över och en helhetslösning som binder samman den befintliga uteserveringen samt den tänkta nattklubben utformas.

Syftet med det slutgiltiga arbetet är att kunna presentera en idé på en tänkt utformning samt att det slutgiltiga arbetet skall kunna verka som inspirationskälla för liknande platser.

Mål

Målet med examensarbetet är att presentera ett utförligt gestaltungsförslag grundat på en helhetsupplevelse för Flustrets nattklubb samt dess entré utomhus. Arbetet skall utgöra en inspirationskälla för liknande projekt.

Målet är också att förbättra entréns funktion samt dess representativa och informativa roll för besökaren samt för Flustrets personal.

Målet är att sätta ett tydligt avtryck från 2000-talet som på ett lämpligt sätt harmoniserar med den befintliga byggnaden. Viktigt är att byggnadens olika delar fungerar både dagtid och kvälltid vad beträffande utseende såväl som drift.

Målgruppen jag vänder mig till är läsare med intresse för arkitektur, design och livsstil, personer utan djupare kunskap om landskapsarkitektur.

Metod

Det grundläggande arbetet har bestått av en *inventering* av det aktuella området, dess närområde samt den omgivande bebyggelsen samt en enkel växtinventering och materialinventering.

Vidare har en *analys* att genomförts. Där har jag tittat på siktlinjer och landmärken viktiga för omgivningen. Jag har även utfört en rumslig analys och en analys över rörelsen.

Vidare har jag genomfört *litteraturstudier* och *arkivsök* för att få uppgifter om platsens historia och verksamhet samt tagit del av fotodokumentation över platsen.

Intervjuer med Flustrets ägare för att få en bättre förståelse för verksamheten.

För utformningen av den nya platsen har jag genom studier av andras arbeten, i litteratur och genom studiebesök, sökt vidare kunskap om gestaltning av liknade miljöer. Jag har bland annat besökt liknande miljöer i Uppsala med delar utomhus samt Café Opera i Stockholm. Jag har låtit mig inspireras av tidigare besök på liknande platser.

Jag har tillåtit mig inspireras av en rad olika företeelser som inte är direkt kopplat till landskapsarkitektur.

Avgränsning

Arbetet avgränsas tidsmässigt till den angivna tidsramen för examensarbete enligt SLU dvs. 20 veckor. Geografiskt avgränsas arbetet till den angivna platsen för utomhusnattklubben det vill säga dagens parkeringsplats samt entréområdet. Befintliga byggnader samt fasader och trappan som sammanbinder befintlig nattklubb med den planerade utomhusnattklubbens skall enligt önskemål från ägarna sparas i befintligt skick. Befintlig klosettbyggnad på parkeringen skall också bevaras i befintligt skick.

Utomhusnattklubb

'Going out' means more than simply leaving your house; its about jumping into another world – a place filled with fantasy and magic. Matthew Stewart

Motiv

Vad är det egentligen då som kan motiverat anläggandet av en nattklubb utomhus i Sverige?

Den främsta faktorn som talar för ett sådant förslag är möjligheten till en unik upplevelse i ett land där vi under sommarmånaderna tar varje chans att få vistas utomhus. Samtidigt ser vi idag ett växande behov av ytor utomhus för barer och klubbar året runt som en följd av rönkningsförbudet. Det som talar emot är naturligtvis att vi i Sverige endast har ett fåtal månader om året då vi kan sitta ute på grund av klimatet. Genom tekniska lösningar kan vi dock idag påverka klimatet inom en begränsad yta exempelvis genom att använda infravärme och golvvärme tillsammans med varierande takkonstruktioner o dyl.

Men kanske är idén om en nattklubbsdel utomhus inte så konstig

Exteriören på Bed Supperclub i Bangkok ur boken Night Fever.

med tanke på redan existerande kokonger, öar, underjordiska bunkrar, takterrasser, iskonstruktioner och skyskrapor som redan nu inhyser nattklubbar. Nattlivet har redan korsat de gamla gränserna och tanken på något nytt, även i Uppsala, är kanske inte så konstigt och ogenomförbart trots allt.

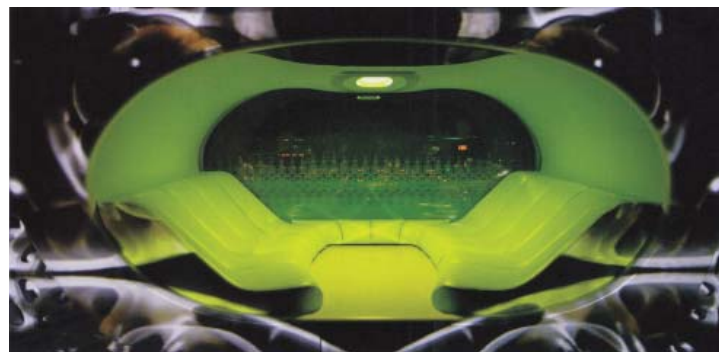
Det finns ett stort antal restauranger och klubbar som erbjuder sina gäster möjligheten att sitta ute under sommarmånaderna både i Uppsala och i resten av Sverige. Men ett fåtal ställen som erbjuder sina gäster en uttalad nattklubb utomhus. Naturligtvis finns det en viss problematik med att skapa en nattklubb utomhus. Inte minst ljudmässigt då nattklubbar för det mesta är förknippade med hög musik . Men det finns inget som uttryckligen identifierar en nattklubb med en lokal inomhus eller med hög volym. Tanken och målet med Flustrets utomhusnattklubb är att det ska bli en plats som även kan erbjuda gäster en lättare matbit på kvällen och att det även under dagen ska bedrivas någon form av verksamhet på platsen.

Motivet att besöka en nattklubb

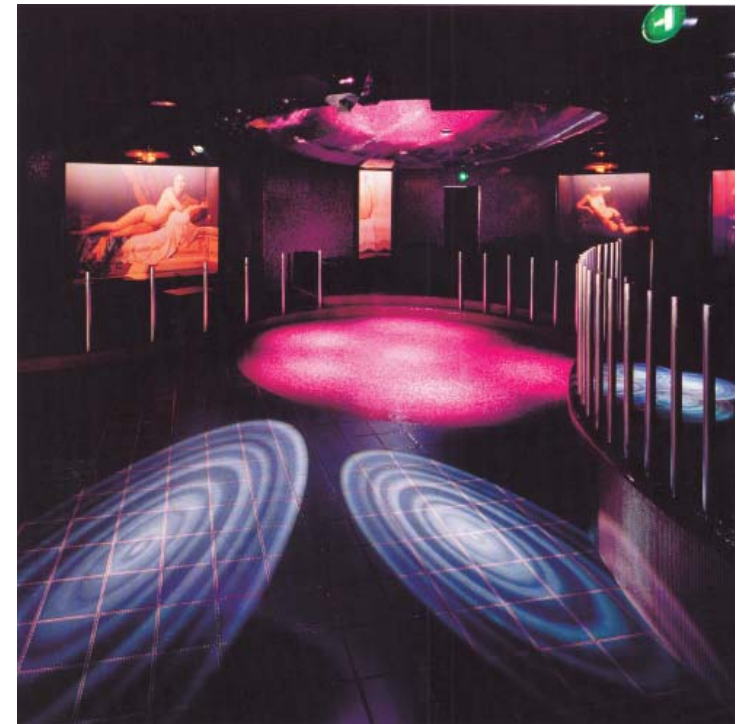
Varför väljer vi människor att besöka en nattklubb? Vad är det egentligen vi söker där?

Vi lämnar vår vardag, med de vardagliga problemen och de inrutade vanorna, för att träda in i nattlivet som i mångt och mycket är raka motsatsen till vardaglivet.

Den ryske filosofen Mikhail Bakhtin som har varit en stark influens bland 1900-talets ryska tänkare spårar människans behov av två liv till det medeltida samhället. En tid då samhällets medborgare levde två tydliga liv. Det officiella livet som var enformigt, allvarligt och dystert, ett leverne under en strikt hierarkisk ordning, fullt av terror och rädsla. Motsatsen var det så kallade karnevallivet som var fritt

Interiör på CoconClub i Frankfurt, Tyskland ur boken Night Fever.

Interiör från nattklubben Divina i Milano ut boken Night Fever.

och oreglerat, fyllt av skratt och obsceniteter.

Karnevallivet beskriver Bakhtin som varande likt nattlivet ohämmat kroppsligt.

Många som besöker en nattklubb hävdar att de enbart går ut för att träffa andra människor men sanningen är den att vi även lär oss finna oss själva. I nattklubbens värld kan människan utforska sina ”dolda” sidor och kanske leva ut ett beteende som skulle chockera i det vardagliga livet. Så visst är nattklubbslivet en flykt från verkligheten även om dagens samhälle är fyllt av andra krav och aspekter än medeltidens samhälle.

Vad är det egentligen som sker på en nattklubb

Egentligen är det inte mycket som sker i handlingar på en nattklubb, människor gör helt enkelt inte så mycket mer än att de köper drinkar, pratar och dansar. Ibland står man andra stunder sitter man och ibland hänger man. Men vad nattklubbsgästen främst gör är att se och höra, ta in musiken, människorna, ljuset och alla andra stimuli som han eller

hon matas med och låter sig bli underhållen av. Men bakom dessa handlingar försiggår så mycket mera på en nattklubb. På nattklubbens arena sker främst möten mellan människor. Här möts vänner och främlingar och en blandning sker. Här har den anonyma människan möjlighet att annonsera ut sig själv alternativt försvinna i mängden. Här uppstår möten mellan människor ur olika samhällsskikt, här finns möjlighet att vara någon du egentligen inte är. Här finns möjlighet att spela en annan roll. *Allt som glimmar är inte guld* och här är det inte alltid upp till bevis att det är så. Nattklubben är en scen, en arena där gästen visar omgivningen vem man är, vem man umgås med, vilka man känner. Att synas på rätt ställen säger mer om vem man är som person i vissa kretsar än ord. Det är kanske fel att påstå att vem som helst kan delta då det sker en naturlig gallring rent geografiskt och även hur olika människor identifierar sig med fenomenet nattklubb. Naturligtvis är det en viss skillnad om vi ser på dagens gäster på nattklubben på Flustret och jämför dem med exempelvis Café Operas gäster. Men handlingarna är fortfarande de samma och de i vissa fall subtila tecknen är de samma även om de döljer sig i mer eller mindre dyra förpackningar. För att gå in lite närmare på vad som

Interiör på CoconClub i Frankfurt, Tyskland ur boken Night Fever.

sker på en nattklubb behöver vi identifiera nattklubbsgästen. Den presumtiva gästen är singel och mellan 25 och 40 är väl medvetna om sitt utseende och har lagt extra omsorg vid valet av kläder, frisyra, makeup och doft. Vad är då drivkraften bakom denna omsorg? För att åter citera Bakhtin, ”nattlivet är ohämmat kroppsligt och nattlivet omges av en sexuell laddning”. Så var det redan på medeltiden och förmodligen så även idag. I många fall är människors klädsel vågad i jämförelse med samma persons vardagliga klädsel och hämningarna är mindre. Blickarna är sökande och handlingarna i många fall stereotypiskt könsbundna. Kvinnor putar med sina läppar och rör sitt hår sensuellt medan männen spänner sina muskler. Allt detta i jakten på tillfredsställelse.

På frågan om vad som gör en bra klubb bra blev det övervägande svaret enligt boken Night Fever, människorna. Detta svar är förmodligen viktigt att ha i åtanke i den fortsatta planeringen och arbetet med en nattklubb utomhus.

Vad vill nattklubbsgästen

Nattklubbsgästen vill få möjligheten att kunna möta både nya och gamla bekantskaper. Kunna se och höra det som sker i lokalen.

Nattklubbsgästen vill även på plats kunna ge omgivning en bild av sig själv eller den som hon eller han utger sig för att vara i nattlivet. Det har därför vuxit fram en allt större efterfrågan på exklusiva, mindre klubbar alternativt speciella områden, avskärmningar på en klubb dit särskilt utvalda gäster har tillträde. Dagens ”VIP-kort” har blivit var mans egendom och efterfrågan på det exklusiva och mer utvalda ökar i allt större utsträckning och därför har en rad alternativ uppstått.

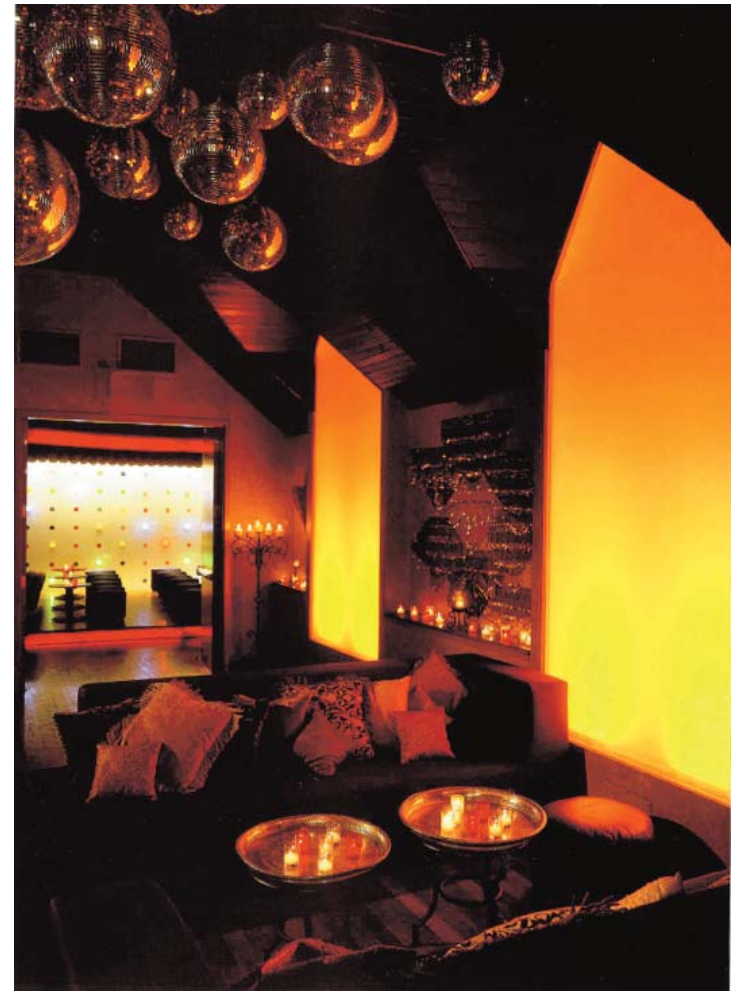
På en nattklubb vill den stora massan känna sig vacker då nattens mörker inte skiljer på celebritet och vanligt folk. Det är nattklubbens uppgift att tillmötesgå denna önskan och skapa just en sådan miljö där möten främjas och att det vackra frodas.

Helhet

Hur ser då den miljö ut där man tar hänsyn till gästers behov samt deras förhoppningar? Hur förlöser vi den fantasi och magi som är så vital i nattklubbslivet?

En framgångsrik klubb eller bar ska vara utformad för gruppen snarare än för individen. I designen ska man på ett lämpligt sätt värna om möjligheten till observation samt möjliggöra att möten kan äga rum. Genom att skapa naturliga flöden i lokalen samt en god tillgänglighet till barer och toaletter ökar man möjligheten till möten. En mycket väsentlig del är själva sittarean. Dess placering, ljus, typ av sittmöbler samt ljudvolym och hur man som gäst rör sig i denna miljö är viktigt för den totala upplevelsen.

En annan nyckelfaktor är rummets proportioner. Om en plats är alldeles för stor kommer sannolikt inte möten att uppstå lika lätt och

The Spider Club i New York ur Night Fever.

vi förblir därför främlingar för varandra. En alldeles för liten lokal kan å andra sidan ge upphov till ett enda hav av människor och möten uppstår därför inte.

Att hitta balansen i storleken är därför av största vikt och kanske kan storleken variera i takt med ett ställes popularitet.

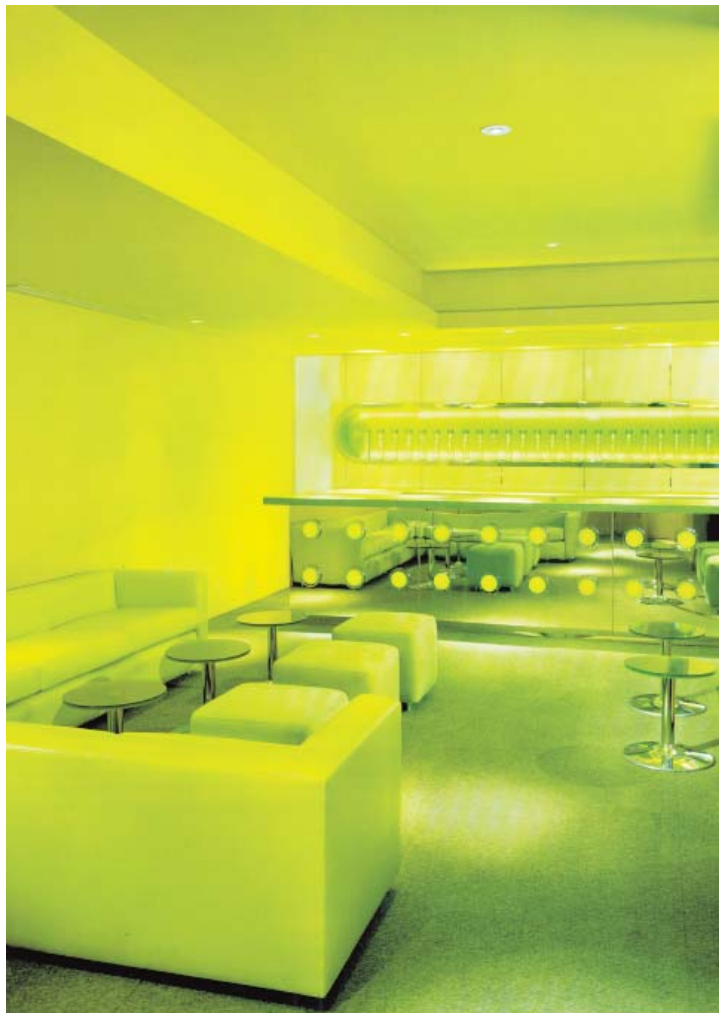
Att balansera på gränsen till det övernaturliga och överge det alldagliga visar sig i många fall utgöra ett vinnande koncept då vi just söker det som är motsatsen till vardagslivet.

Trender inom nattklubbsdesign

Trenden just nu är stormönstrade tapeter och skärmar där diverse budskap levereras. Det är också accenter, mycket utvecklade

ljussystem, varma färger, starka grafiska profiler och identiteter samt VIP-områden i allt större utsträckning.

Ett exempel på VIP utvecklingen kan vi se på Sturekompaniet där man idag släpper in gäster mera generöst för att därefter gallra, dvs. selektera ut vilka som är välkomna och inte in i de olika VIP

Interiör från Sound-Bar i Chicago ur boken Night Fever

sektionerna. Det finns två nivåer på VIP-sektionerna och för att få inträde till den högsta nivån måste man passera genom den undre.

Om vi nu går tillbaka i tiden och tittar på olika trender som har varit rådande inom nattklubsdesignen ser vi snabbt att varje epok har haft sin stil och sin musik.

Under 1970-talet var det glamouren som rådde och de material som användes var glittriga och skimrande. 1980-talet var årtiondet för de riktigt stora nattklubbarna och materialen var råa och grova och mycket kalla färger användes. Under 1990-talet dominerade mixen

mellan modernt och gammalt och personligt.

Varje epoks nattklubbar representerar det rådande samhällsklimatet liksom musiken gör det. Nattklubbsnäringen är en av de få näringar som inte är lika känslig för konjunktursvängningar som många andra näringar, snarare tycks försäljningen stiga under dåliga tider.

Material

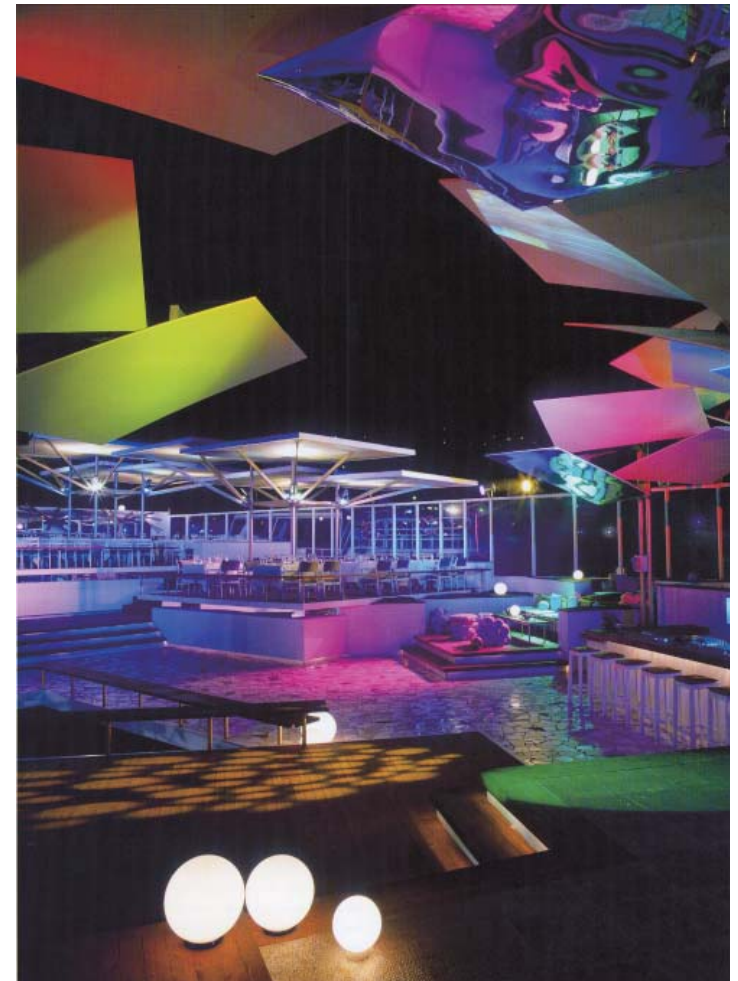
Nattklubbens interiör åldras i rask takt och slitaget är stort. Därför är det av stor betydelse att man vid en ombyggnation eller nyetablering väljer hållbara material i grunden och lätt utbytbara accenter.

Det är inte alltid som gäster lägger märke till alla detaljer i en inredning. Detaljerna är dock viktiga för helheten vilken gästen omedvetet låter sig påverkas av. Gästerna tenderar att lättare se de detaljer som ligger i ögonhöjd eller högre upp. Därför bör fokus på detaljer ligga på exempelvis de övre delarna av väggarna, i taket och på andra upphöjda platser.

Andra detaljer, när det gäller materialval, är vikten av att välja material som underlättar för gästen. Golvbeläggning är ett exempel och det är viktigt att inte välja ett halt golvmaterial som kan orsaka svårigheter för gästerna. Val av sittmöbler är viktigt och där kommer vi snabbt in på aspekter som rätt sitthöjd, djup och mjukhet. Även färgval och materialval har stor betydelse. Men en sak som många gånger underskattas är möjligheten att kunna sitta snyggt, vilket givetvis hänger samman med just djup, höjd, mjukhet. Ser vi snygga ut, känner vi oss snygga och då blir vi också mer öppna för nya möten. I materialval kommer vi också in på rätt belysning som är en viktig ingrediens i nattklubblivet. Belysningen har en stämningsskapande och effektskapande effekt. Belysningens styrka och färg har stor betydelse för helheten. En alltför ljus nattklubb dödar mystiken och spänningen

Tillämpning utomhus

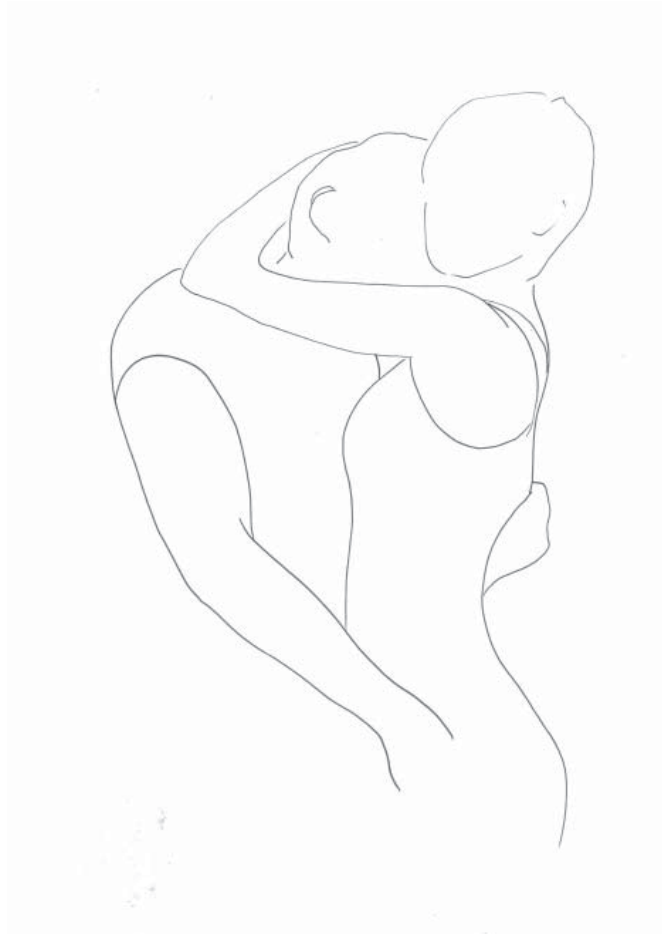
Det som jag har skrivit fram tills nu har varit inriktat på nattklubbsdesign i inomhusmiljöer. Men naturligtvis kan denna kunskap omsättas till att även gälla en utomhusmiljö. I en miljö utomhus är det lika viktigt

Exteriör från buzADA, Istanbul, Turkiet ur boken Nigth Fever.

som inomhus att jobba med en slitstark och klassisk grund som komplementeras med lätt utbytbara accenter. Vad gäller trender för just utomhusmiljöer i samband med nattklubbar och restauranger så finns det inte några lika tydliga trender som för inomhusdesign. Trenden går allt mer mot att kunna erbjuda gästerna en del utomhus. I möblemanget kan man mer se en trend som egentligen är genomgående för alla intimare miljöer utomhus och det är användningen av loungemöbler det vill säga låga och djupa rätt så stora möbler. En annan trend som vi går allt mer mot är ljussättning utomhus och då i allt mer avancerade former. Vid materialval är det viktigt att tänka på gästens bästa och snarare tänka på att underlätta för gästen än att försvåra. Detta gäller exempelvis vid val av markmaterial som ej bör vara svårframkomliga som exempelvis grus och kullersten är. Material som tenderar att bli hala vid regn eller trappor med allt för stora glipor bör också undvikas. Kraven vid en

utformning av en utomhusdel i anslutning till en nattklubb är helt enkelt annorlunda än vad vi är vana vid annars utomhus. Här måste vi tänka på att många av gästerna troligtvis har valt att bära skor med höga klackar, hala sulor och kanske korta, snäva kjolar som begränsar framkomligheten. Detta är saker som man av förståliga skäl normalt inte tar hänsyn till i den vardagliga projekteringen. Men uppgiften som designer av en nattklubb utomhus är att tillmötesgå önskningar och förhoppningar samt att kunna överraska med nyskapande. En annan del i utformningen är belysningen utomhus som här verkar rumsskapande och stämningsskapande. Belysningen utomhus har kanske större betydelse i just avseendet rumslighet och kan där verka avskärmande i ett annat avseende än inomhus. Belysningen kan även användas i ett effektskapande där man till exempel kan belysa ett träd, en detalj eller helt enkelt låta ljuset bli själva effekten.

Sammanfattning

Att besöka en nattklubb är att träda in i en annan värld, att fly vardagen och möta andra människor. Här är en plats där man kan leva ut sina dolda sidor, utge sig för att vara någon annan och inte minst lära känna sig själv. I utformningen av en nattklubb finns det otaliga faktorer som är viktiga att tänka på, men det viktigaste är ändå att komma ihåg att det är gästerna som gör en bra nattklubb bra. Med andra ord, det är viktigt att tillmötesgå gästen och att överraska honom eller henne.

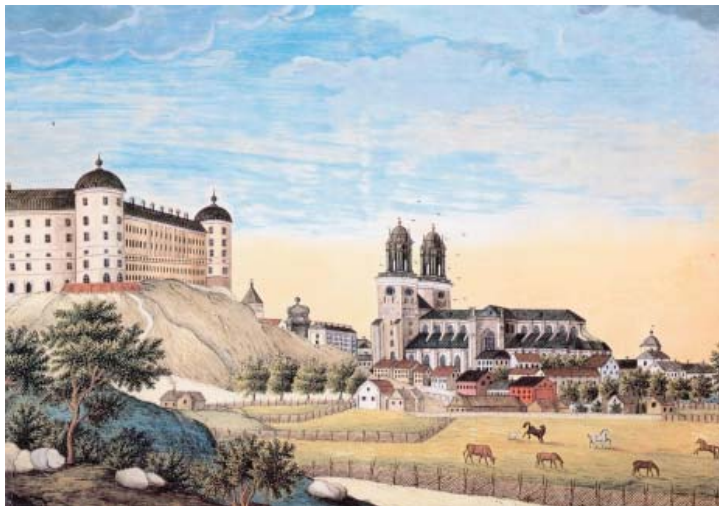
I designen bör man se till helheten snarare än till detaljerna och medvetet skapa platser för möten. I val av material är det viktigt att jobba med en slitstark grund, som inte försvårar för gästen att röra sig i lokalen. Det innebär att framkomligheten är mycket väsentlig. Lätt utbytbara accenter ger platsen möjlighet att varieras på ett relativt lätt sätt.

En annan viktigt komponent i nattklubbslivet är ljussättningen och där är variationen närmast oändlig. Nattklubbarnas utseende har genom åren varierat och speglat det rådande samhällsklimatet. Hur designen och det rådande samhällsklimatet ser ut år 2007 i Uppsala återstår att se.

Historisk tillbakablick

För att förstå hur en plats ser ut idag är det väsentligt att känna till platsens historia. Flustrets historia sträcker sig till början av 1800-talet och under årens lopp har en mängd förändringar skett både med byggnaden och marken som omger Flustret.

Historisk fakta är huvudsakligen hämtade ur följande texter, *Här och där små krogar*, Åke Davidsson, Uppsala 1961, *Uppland-årsbok för medlemmar i Upplands Fornminnesförening*, 1942, *Gammalt och nytt – kulturbilder från skilda tiders Uppsala*, K. W. Herdin, Uppsala 1937. Bildmaterial är från Kart- och bildavdelningen, Carolina Rediviva, Uppsala Universitet, Upplandsmuséet samt Flustret.

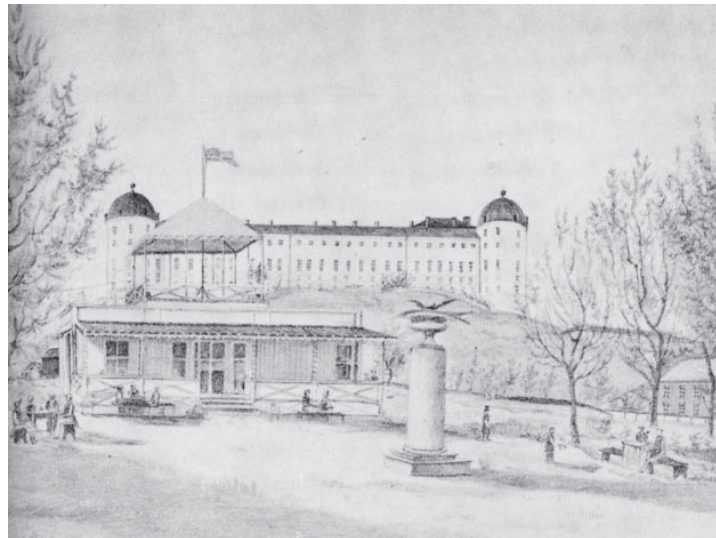

Uppsala från söder. Akvarell av Carolina Sjöman (1804-1872). Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Landshövdingens hage

Där Flustret och stadsparken är beläget, på den västra sidan av Fyrisån, var i början av 1800-talet ouppodlad mark. Området kallades för 'Landshövdingens hage' och tillhörde Uppsala slott. Området var inhägnat och ej tillgängligt för allmänheten. Tidigare under 1700-talet hade detta varit en avgiftsbelagd betesplats som kallades för 'Hestehagen'.

1830 blev friherre *Robert von Kraemer* landshövding i Uppsala. Kraemer var känd för att ha smak för det vackra och han var mycket mån om hur det såg ut i Uppsala. Han kom bland annat under sin tid som landshövding att anlägga flera parker och planteringar, en ny hamn och bron vid Islandsfallet.

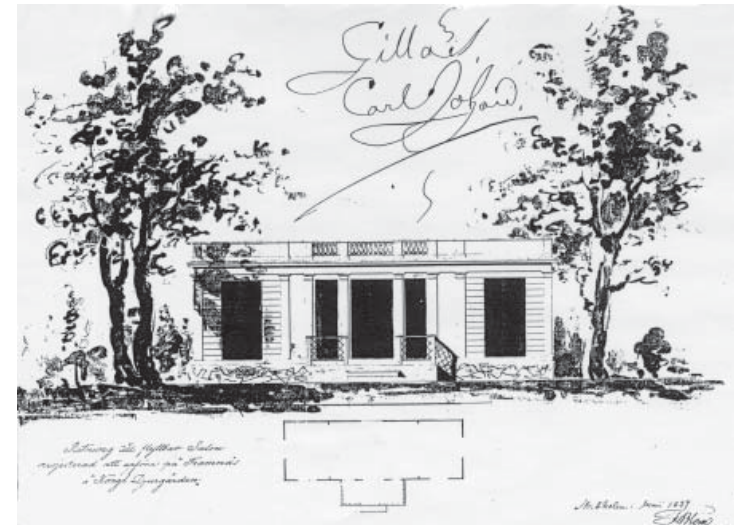

Utsikt mot Flustret omkring 1850. Blyertsteckning av Ture Bergman, Gammalt och nytt.

Kraemer lade grunden till dagens stadsträdgård då han upplät delar av 'Landshövdingens hage' för promenad åt stadens invånare. Lönnar och almar planterades och särskild vikt lades vid Strömparterren, mitt emot den nyanlagda hamnen. Han inrättade en särskild kommitté, *Trädplanteringskommittén* som ombesörjde tillsynen av de nyplanterade träderna och planteringarna.

Strömparterrens Schweizeri

Tanken på en servering vid Strömparterren väcktes i samband med upplåtelsen av marken. Pastejbagaren *Pierre Balthasar Schucani* ägare av krogen Hagalund, kallad Stora Fördärfvet, på andra sidan ån fick rättigheterna att anlägga ett schweizeri vid strömparterren. Ett schweizeri är ett äldre ord för ett café med försäljning av pastejer, senare finare bakverk och konditorivaror i anslutning till försäljning och servering av drycker och finare spritvaror. Schucani kom dock aldrig att uppföra något schweizeri utan överlät rättigheterna 1842 till den 24-årige konditorn *Sven Joseph Norberg* från Stockholm. Norberg uppförde ett envåningshus eller en s.k. paviljong. Serveringen fick namnet Strömparterrens Schweizeri och serverade kaffe, thé, mandelmjök, choklad och bakverk. Byggnaden bestod av en paviljong med en stor veranda mot ån och en tälttäck loggia på taket. Serveringen kallades snart för "Lilla Fördärfvet" i folkmun till motsats till "Stora Fördärfvet" på andra sidan ån, men snart myntades namnet Flustret bland studenterna. Namnet syftade på en bikupa och

Ritning till flyttbar salon av F. Blom 1837. Kungl. Djurgårdsförvaltningen. Upplandsmuséet.

dess flusterbräde vilket verandan kan liknas vid. Namnet blev allmänt vedertaget och Flustret blev det officiella namnet på serveringen.

Paviljongen

Den första byggnaden, paviljongen, har befasts med en historia som det går att läsa om i Simon Nordströms arbete *Uppsala i bilder*, 1:a uppl. 1870. Där sägs det att paviljongen hade flyttats från Framnäs på Djurgården i Stockholm. Där den sades ha varit sommarbostad åt skådespelerskan *Emilie Höggqvist*. Hon var en dåtidens kändis, Sveriges första bemärkta skådespelerska och älskarinna till kronprins Oscar, sedermera Oscar I. Enligt efterforskningar av K. W Herdin i *Gammal och nytt* är detta delvis sant om byggnadens proveniens. Byggnaden kommer från Framnäs, men är troligtvis inte den byggnad som Emelie Höggqvist nyttjade utan en byggnad som fanns i närheten av hennes sommarbostad på Djurgården.

Byggnaden var ritad av överstelöjtnant Blom som hade gjort sig känd för sina konstruktioner av flyttbara hus i svensk empirstil långt utanför Sveriges gränser. Den finns inga ritningar bevarade från den första paviljongen men vid jämförelser av tidiga avbildningar på huset och andra hus som överstelöjtnant Blom har konstruerat ser man en klar likhet. Den historia som huset hade befasts med och vad som gällande dess tidigare ägarinna tjänade helt enkelt som dåtidens reklam för ett nyöppnat ställe.

Nordberg drev Flustret fram till 1850.

Dagens Flustret tar form

År 1850 övertogs Flustret av sockerbagaren Frans Edvard Lundqvist som drev rörelsen fram till sin död 1855. Dödsboet överlät då schweitzerirättigheterna och sålde paviljongen till konditorn Jean Pierre Schucani, son till den äldre Schucani som hade "Stora Fördärfvet".

Schucani hade stora visioner för verksamheten och 1858 revs paviljongen. En ny byggnad med två våningar och altaner uppfördes längre upp från ån på dagens plats för Flustret. Schucani ville utöka verksamheten och ansökte om lov hos trädplanteringskommittén för att uppföra en karusell och två kugelbanor under tak. Kägelspel är en föregångare till bowling. Detta fick dock avslag då man ansåg att det inte var passade och förde allt för mycket ljud.

Redan 1863 bytte Flustret åter ägare, nu till källmästare *Carl Gustaf Calleberg*, då den förra ägaren gått i konkurs. Calleberg ägde redan Rullan, som var ett annat känt förlustelseställe i Uppsala. Calleberg var en man med tycke för storslagna byggnader.

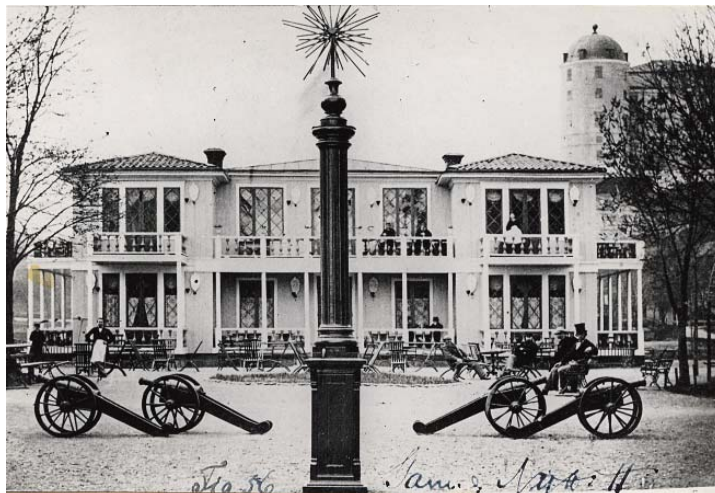

Foto tagit efter 1858 visar ett Flustret utan torn. Lägga märke till herrarna i höghatt. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Flustret försågs nu med ett litet torn, huset breddades, höjdes och nya altaner tillkom på båda plan. Taket fick ett mer spetsigt utseende och en musikpaviljong i kinesisk stil samt en fontän uppfördes framför byggnaden ner mot ån.

Flustrets karaktär ändrades från att ha varit ett konditori till att bli en servering med mat och dryck. Under 1870-talet blev Flustret centrum för festligheter i Uppsala och omtalas i skrift för att vara omttyckt

Fotografi taget från andra sidan Fyrisån efter år 1863 och visar det nya tornet på Flustrets tak. Lägga märke till avsaknaden på träd på kullen upp till slottet. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

såväl bland stadens invånare som bland tillresta gäster.

Under 1870-talet gjordes ytterligare förändringar, då byggnaden bland annat försågs med två torn och breddades ytterligare.

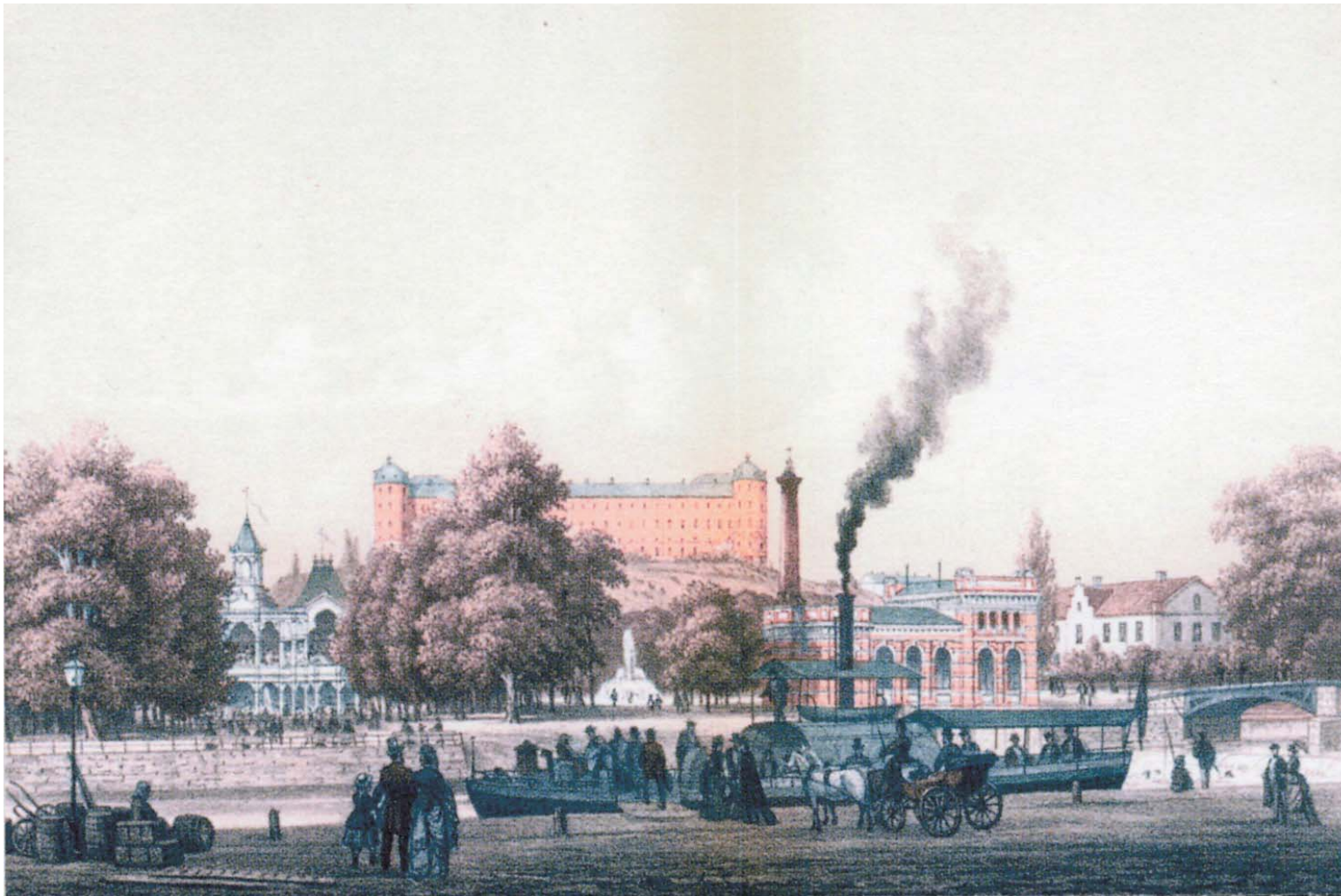

Tecknad bild som visar Flustret med Akademiska Sjukhuset i bakgrunden. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Fontänen beställdes 1874 från ett konstgjuteri i Berlin och skänktes till staden av Calleberg för att placeras framför Flustret ner mot ån 1875. År 1875 kom fontänen på plats men ersattes längre fram med dagens fontän.

1870-talets förändringar syns på detta kort taget från andra sidan Fyrisån. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Flustret och dess omgivning 1877. Littografi av Alexander Nay ur Här och där små krogar av Åke Davidsson

Flustret med dess personal i början av 1890-talet. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Uteserveringen i början av 1900-talet. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Livet på Flustret under Calleberg

Med sommargrönska fager, Flustret breder sin idyll. Bort den sista kvällskyn drager, lätt som rosenfärgad tyll.

August Hallner ur Från pys till gubbe

Under några somrar då Calleberg drev verksamheten på Flustret fanns där en kypare vid namn August Hallner, senare verksam i Stockholms krogvärld under senare delen av 1800-talet. Han var något av en tillfällighetspoet och genom hans texter kan vi få en bild av hur livet tedde sig på Flustret. Bland annat berättar han en del om stamgästerna, som främst bestod av akademiker. Stora festligheter utspelade sig vid öppnandet av Flustret vid första maj varje år och då fylldes trädgården av vita mössor och musik. Han lovordar även ägaren, Calleberg, för att han som chef alltid satt tillsammans med personalen vid måltiderna. Det rådde en god anda mellan ägaren och de anställda och detta troligen på grund av just den ömsesidiga respekten mellan dem.

Efter att ha drivit Flustret framgångsrikt drog Calleberg sig tillbaka 1880 och ny ägare blev den tidigare överkyparen Julius Bastholm.

Foto tagit år 1894 med delar av personalen framför Flustret. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Foto tagit 1870-80-tal som visar nyplanterade träd runt Svandammen. Flustrets byggnad med öppna balkonger, torn och tinnar. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

”-Flustret! Vilken förförlig klang i det ordet! Det var inte vetenskapens tråga arbetsbin, som skockade sig där, utan fastmer sorglösa drönare, som sögo livets honung ur de guldkimrande punschglasen!” Gustaf Meyer ur Här och där små krogar

Överlämnandet av Flustret skedde under högtidliga former med bengaliska eldar, fyrverkeri och ”dissolving views”. Bastholm råkade i obestånd efter några år och överlät utskänkningsrättigheterna samt fastigheten till vinfirman J. Cederlunds Söner som omgående, år 1887, sålde Flustret till källmästare Emil Mellgren, ägare till Rullan. Mellgren och sedermera hans son drev Flustret framgångsrikt fram till den allmänna restaurangkrisen i Uppsala 1909-10. År 1911 införlivades Flustret i Uppsala Hotell Aktiebolag.

Uppsala Hotell Aktiebolag

I början av 1900-talet fanns det fem restauranger i Uppsala; Stadshotellet, Gillet, Rullan, Hörnan och Flustret. Konkurrensen mellan restaurangerna var hård och ekonomin för samtliga var dålig och många gånger nära konkurs.

Ägaren till Gillet, Henrik Svanfeldt samlade 1910 till ett möte där resultatet blev bildandet av ett gemensamt bolag, Uppsala Hotell Aktiebolag. Bolaget syftade till att genom gemensamma åtgärder sänka omkostnaderna för de berörda restaurangerna. Exempelvis hade man ett gemensamt konservförråd och gemensam musik.

Efter en tid kom Svanfeldt att vara i aktiemajoritet och blev den styrande i bolaget. Släkten Svanfeldt styrde Flustret under ett

Flustrets utomhusservering vid sekelskiftet. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

femtio år. Inga större förändringar skedde av Flustret utvändigt under den här tiden.

En av hotelbolagets ingående parter var Stadshotellet, vars verksamhet startade 1811 och fick dagens utseende 1857. Genom åren har här bedrivits hotell- och restaurangverksamhet. Stadshotellet var Uppsalas gästgiveri. Idag inrymmer stadshotellet, efter att ha tjänat som kontorslokaler under en period, en restaurang i bottenplanet samt lägenheter en trappa upp.

Rullans historia började med att sergeanten och traktören Mathias Wahlström 1820 förvärvade en humleträdgård och lade grunden till vad som kom att bli Rullan. Till en början var det enbart sommarservering men kom senare att bli åretruntservering.

Rullan brann ner 1946 och blev aldrig återuppbyggt. Vid branden var det inte mycket som hann räddas då elden fick ett hastigt grepp i detta träpalats som totalförstördes. Rullan låg placerat på Kungsgatan mitt emot Stadsteatern.

Stadshotellet 1887. Här och där små krogar av Åke Davidsson

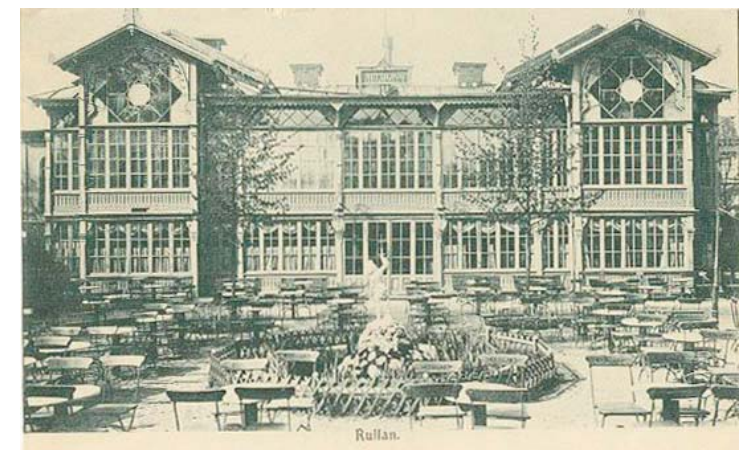
Hotell Hörnan som det ser ut idag.

Gilletts verksamhet och byggnad grundades i bildandet av Sällskapet Upsala Gille år 1806. Detta sällskap tillkom som ett ”interressentskap” och bestod av 11 herrar vars mål var att få till stånd ett biljardsällskap. Sällskapet bedrev helt enkelt spel och serverade mat och dryck till sina gäster. År 1811 flyttade sällskapet in i de lokaler som vi idag benämner som Gamla Gillet vid Fyristorg. Den här byggnaden har en lång historia och var tidigare hospital men har även tidigare under sin nästan 500-åriga historia bl.a. varit residens åt familjen De la Gardie samt säte för kyrkliga representanter. Idag inrymmer Gamla Gillets kontorslokaler och affärslokaler.

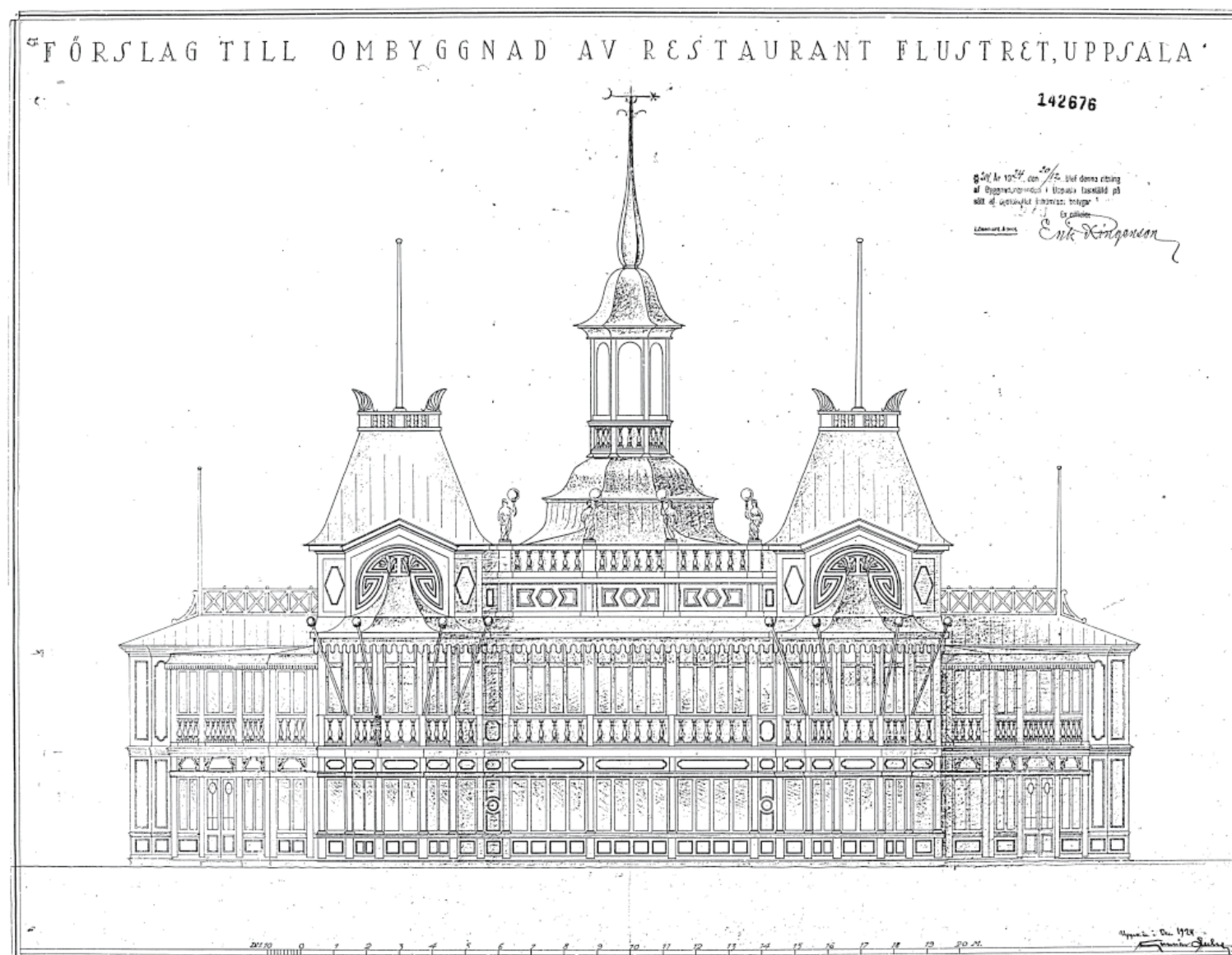

Utsikt Uppsala Gille år 1877. Littografi av Alexander Nay ur Här och där små krogar av Åke Davidsson

Hörnans historia går inte lika långt tillbaka som något av de andra. Den här byggnaden ritades och byggdes 1906-1907 i nybarock stil. Hörnan kom att ingå i Uppsala Hotell Aktiebolag. Idag bedrivs restaurang och hotellverksamhet i lokalerna.

Vykort från sekelskiftet föreställande Rullan. Privat

G. Leches fasadritning för Flustret år 1924. Stadsbyggnadskontoret, Uppsala kommun.

Dagens utseende tillkommer

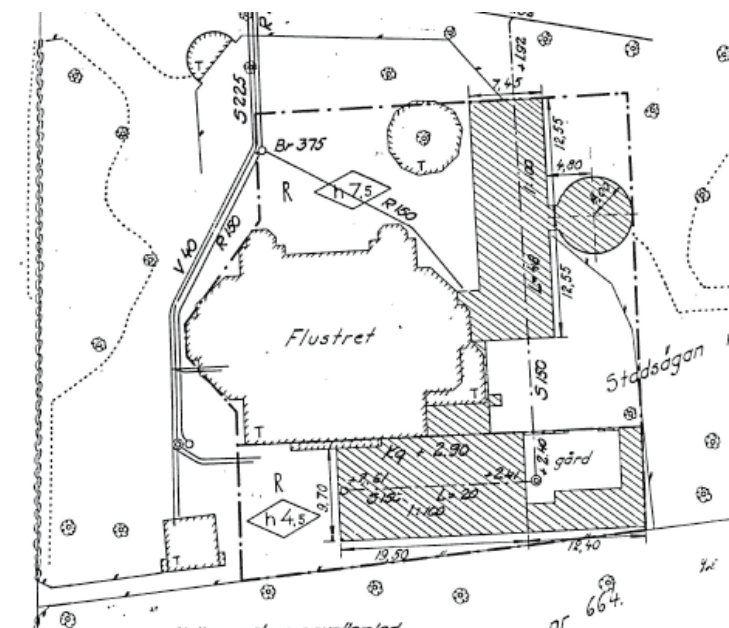
På 1920-talet kom nästa stora förändring i Flustrets historia då byggnaden ändrade både fasad och interiör enligt stadsarkitekten Gunnar Leches ritningar. Byggnaden fick då det utseende som den i stort sett har idag med den inbyggda altanen på övervåningen och de inbyggda trapphusens sidoverandor.

1954-55 uppfördes en tillbyggnad på den södra sidan av Flustret i direkt anslutning till den befintliga byggnaden. Detta blev

den nya matsalen. Samtidigt tillkom en ekonomibyggnad mot Svetits. Ekonomibyggnaden inrymde kök på bottenplan och personalutrymmen en trappa upp. 1959 uppfördes en kiosk som en förlängning av den nya matsalen. Tanken var att denna kiosk via självbetjäning, skulle förse Flustretparkens gäster med lättare mat och dryck och detta visade sig bli succé.

I slutet av 1950-tal tillkom dagens parkering och en körväg framför Flustret samt en damm framför byggnaden ner mot Fyrisån.

På 1960-talet bytte Flustret ägare igen. SARA-bolaget som står för

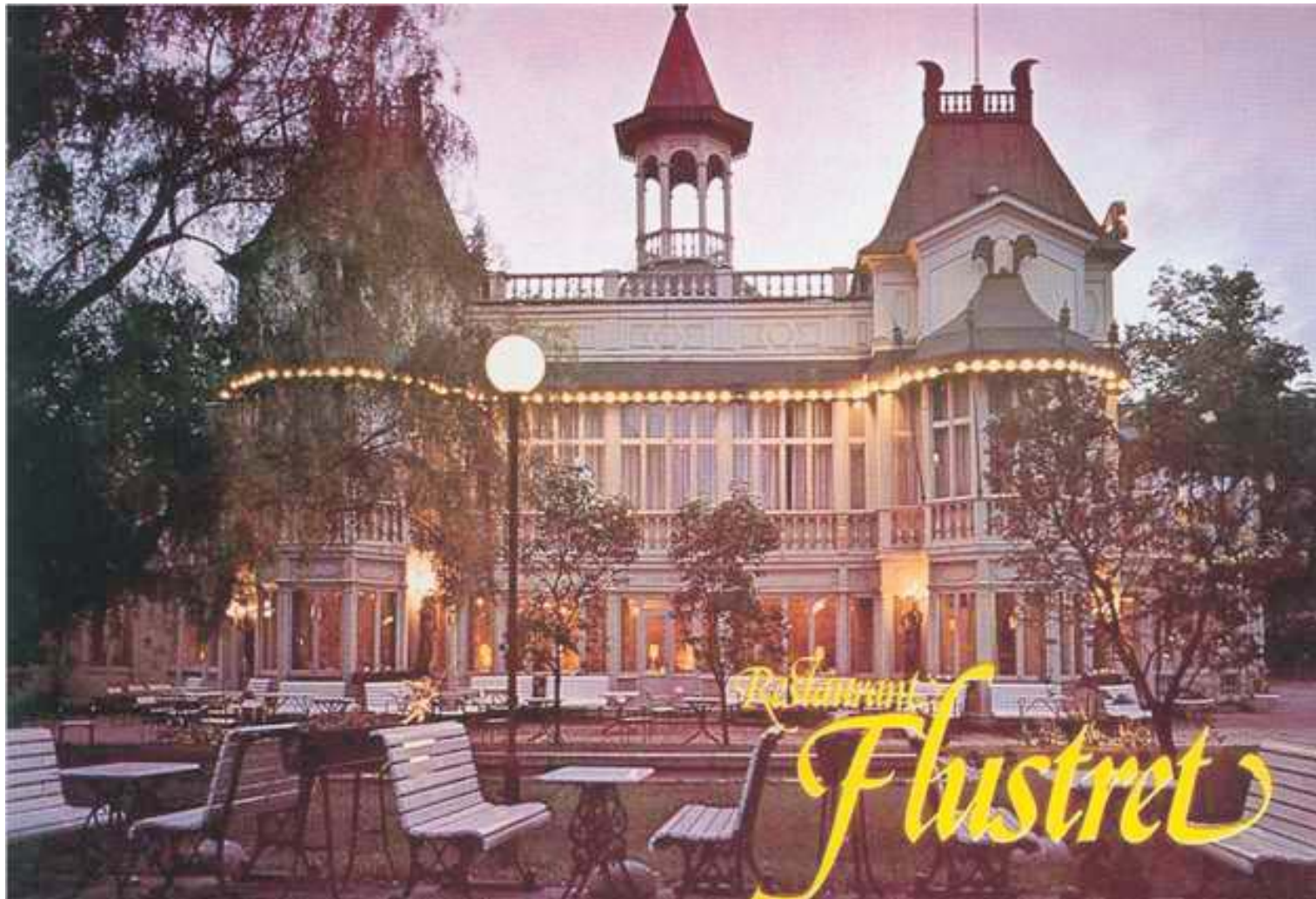
Illustrationsplan som visar tillbyggnaden 1954-55. Stadsbyggnadskontoret, Uppsala kommun

Flustret efter ombyggnaden enligt G. Leches ritningar 1924. Upplands muséet.

Sveriges Allmänna Restaurangbolag tog över verksamheten. Flustret var nu ett välkänt begrepp långt utanför Uppsala och resor anordnades hit från hela landet för att ta del av dansen. Trots detta så började verksamheten att gå dåligt efter några år och Flustrets varande eller icke varande började diskuteras.

En förening vid namn "Flustrets vänner" bildades för att främja fortlevnaden av detta nöjespalats. Till slut såldes Flustret av SARA-bolaget och under ett års tid var det en kinakrog. 1976 byter Flustret åter ägare och Carlo Tangar tar Flustret in i 1980-talets discoera.

Vykort som visar Flustret i slutet av 1970-talet. Flustrets privata samling

1980-talet

Carlo Tangar övertar alltså 1976 Flustret och en ny era i byggnadens historia tar sin början därmed.

Carlo Tangar bestämmer sig för att öppna nattklubb i byggnaden och vänder sig därmed till den yngre publiken i Uppsala. Flustret blomstrar än en gång och kallas "Flurran" i folkmun.

Det första som skedde med Flustret var att dess matsal byggdes om till nattklubb. Nästa steg var att en inglasad veranda byggdes mot uteserveringen. Denna byggnation väckte stor debatt då Flustrets fasad påverkades drastiskt. Denna förändring var dock, påstod man, nödvändig för verksamheten. Flustrets verksamhet gick mycket bra under dessa år och Flustret var det ledande utestället i Uppsala.

Branden 1984

Natten till den 22 januari 1984 skedde det som inte fick hända, Flustret började brinna.

Det hela började med att serveringspersonal kände en konstig lukt som av bränt gummi och därför utfördes en inspektionsrunda men utan resultat. Detta upprepades ännu en gång men fortfarande utan resultat. Vid midnatt bröts plötsligt elförsörjningen till kassaapparaterna. Ungefär samtidigt upptäcktes en mindre brand ur en inbyggd stolpe på övervåningen. Brandkåren larmades då personalen inte lyckade släcka brandhärden. Eftersom man trodde att det rörde sig om en mindre brand utrymdes lokalen lugnt. Snart insåg man dock att hela vinden var övertänd. Släckningsarbetet försvårades av att det var

mycket kallt denna januarikväll och branden låg hela tiden ett steg före. Släckningsarbetet pågick i över ett dygn. Enligt ögonvittne lystes Uppsalas natthimmel upp då Flustret brann och det syntes på långt håll.

Morgonen efter branden återstod bara ett skal av byggnaden. Mycket hade gått förlorat eller blivit skadat i branden. Hela övervåningen blev i stort sett utbränd, men stora delar av bottenvåningens ytterväggar och bärande innerväggar förblev intakta. Golvbjälklaget i den äldre delen och i den nya verandadelen blev inte brandskadat, men vattendränkt. Andra delar av undervåningen blev rökskadade. Efter genomförd brandbesiktning konstaterades att byggnadens kvarvarande delar var i bättre skick än vad man hade trott. Kärnan av gamla Flustret fanns kvar.

Flustret efter branden 1984. Foto Ivan Czartoryski.

Flustret efter branden 1984. Foto Ivan Czartoriski.

Återuppbyggnaden

Omgående efter branden börjar det att spekuleras i huruvida Flustret skulle byggas upp igen. Det fanns förslag på att bygga en ny stadsteater, kongresshall eller ett nytt musikens hus på platsen. Det låg dock i många intresse, inte minst i ägarens, att återuppföra byggnaden. Genast började då en livlig diskussion om ekonomi och om hur och vad som skulle byggas upp. Det hela slutade med att Carlo Tangar återuppförde byggnaden med samma utseende som före branden på egen bekostnad och med försäkringspengar. Invändigt kom dock lokalen att få ett nytt utseende.

Verksamheten tog åter fart och Carlo Tangar drev Flustret framgångsrikt fram till sin död 1993.

Livet på Flustret under Carlo Tangars styre

Carlo Tangar kom ursprungligen från forna Jugoslavien och var gammal elitbrottare. Han beskrivs som en väldig man som vid bråk på krogen inte drog sig för att gå mellan och ta en slagskämpe under vardera arm. Han beskrivs som rättvis och mycket karismatisk med ett våldsamt temperament, men som alltid stod för sitt ord. Det finns många historier om vad som hände under de åren som Carlo Tangar ägde Flustret. Bland annat berättas det om hur han tjärade taken på

Flustret i sin jakt på människor som plankade in. Flustret var nämligen mycket populärt under 1980-talet och vissa kvällar var det svårt att komma in. En del gäster valde då att ta takvägen men detta satte snart Carlo Tangar stopp för. Han kunde ses under tidiga morgonar i full färd med att tjära taket på Flustret. På så sätt kunde vakterna mycket lätt identifiera de gäster som hade tagit takvägen in på de distinkta tjärfläckarna på kläder och skor. En väldig respekt rådde för denna väldiga man både bland personal och gäster. Många verksamma inom krogbranschen i dagens Uppsala började en gång i tiden hos Carlo Tangar. Han ägde även Restaurang Skarholmen, beläget vid Mälaren i Skarholmen.

Vad hände sedan?

Efter Carlo Tangars död 1993 stod Flustret tomt en period för att därefter arrenderas ut av arvingarna till Lilla Fördärvet AB. Hösten 2001 gick driftbolaget i konkurs. Samtidigt beslutade ägarna till Flustret AB, det fastighetsbolag som ägdes av arvingarna till Tangar, att sälja Flustret, både drift och fastighet.

I januari 2002 bjöds Flustret ut till försäljning.

Olle Norlander och Jonas Andersson blev nya ägare till Flustret våren 2002. Dessa två var redan väl etablerade krögare i Uppsalas nöjes- och restaurangliv. De var sedan tidigare ägare till krogen Harry & Co. Flustret fortsatte i samma anda som tidigare och drevs i samma regi i två år utan större förändringar tills dagens ägare tog över verksamheten.

Dagens Flustret

Flustret ägs idag av Magnus Björkegren, Linus Jonsson, Gärd Jonsson och Göran Jonsson. I själva driftsbolaget, dvs. det bolag som bedriver verksamheten i lokaler ingår dessutom Håkan Lagerqvist. Dagens verksamhet omfattar konferenser och restaurang samt dans, nattklubb och festvåning. Flustret drivs i en folklig anda vilket har varit ett kännetecken för denna anrika festplats sedan dess start 1842.

Sedan dagens ägare tog över har det skett en rad förändringar. Bottenvåningen fick nya toaletter 2005. Byggnation av en ny nattklubb på övervåningen genomfördes hösten 2006. En ny restaurangdel tillkom på bottenvåningen våren 2007, liksom en ny

Flustret som det ser ut idag.

bardel. Större förändringar är på väg och en rad mindre förändringar har redan skett men nämns inte ovan.

Fotografi tagit från slottet på 1860-talet visar en stadsträdgård under anläggning. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Flustrets trädgård

Då Flustret uppfördes 1842 omgavs byggnaden troligen inte av så mycket grönska som den gör idag. Stadsträdgården höll på att ta form och många av träderna var nyplanterade. Ett fotografi taget från slottet ett 20-tal år senare, på 1860-talet, visar att allén längs Fyrisån är frodigt grön men stadsträdgården ser än så länge nyplanterad och tom ut. Fotografier tagna vid Pumphuset visar en Svandamm utan omgivande träd och Flustret med enbart mindre träd framför. Vid den här tidpunkten var gränsen mellan stadsträdgården och Flustret inte tydlig. Det går tydligt att se en interaktion mellan byggnad, park och

cirkulation runt byggnaden.

Mot Svandammen hade Flustret en öppen trädgård. Det som är slående är att Flustret vid den här tidpunkten inte har någon baksida vare sig när det gäller byggnaden eller trädgården, kanske skulle man till och med tolka den södra sidan mot stadsträdgården som den verkliga framsidan. Under 1860-talet tillkom även en musikpaviljong i kinesisk stil placerad på den östra sidan.

I samband med fontänens tillkomst 1874 så förlängdes Flustrets trädgård mot Fyrisån. Vid den tidpunkten fanns inget staket som skilde tomten från gångstråket längs med ån och marken låg i samma plan.

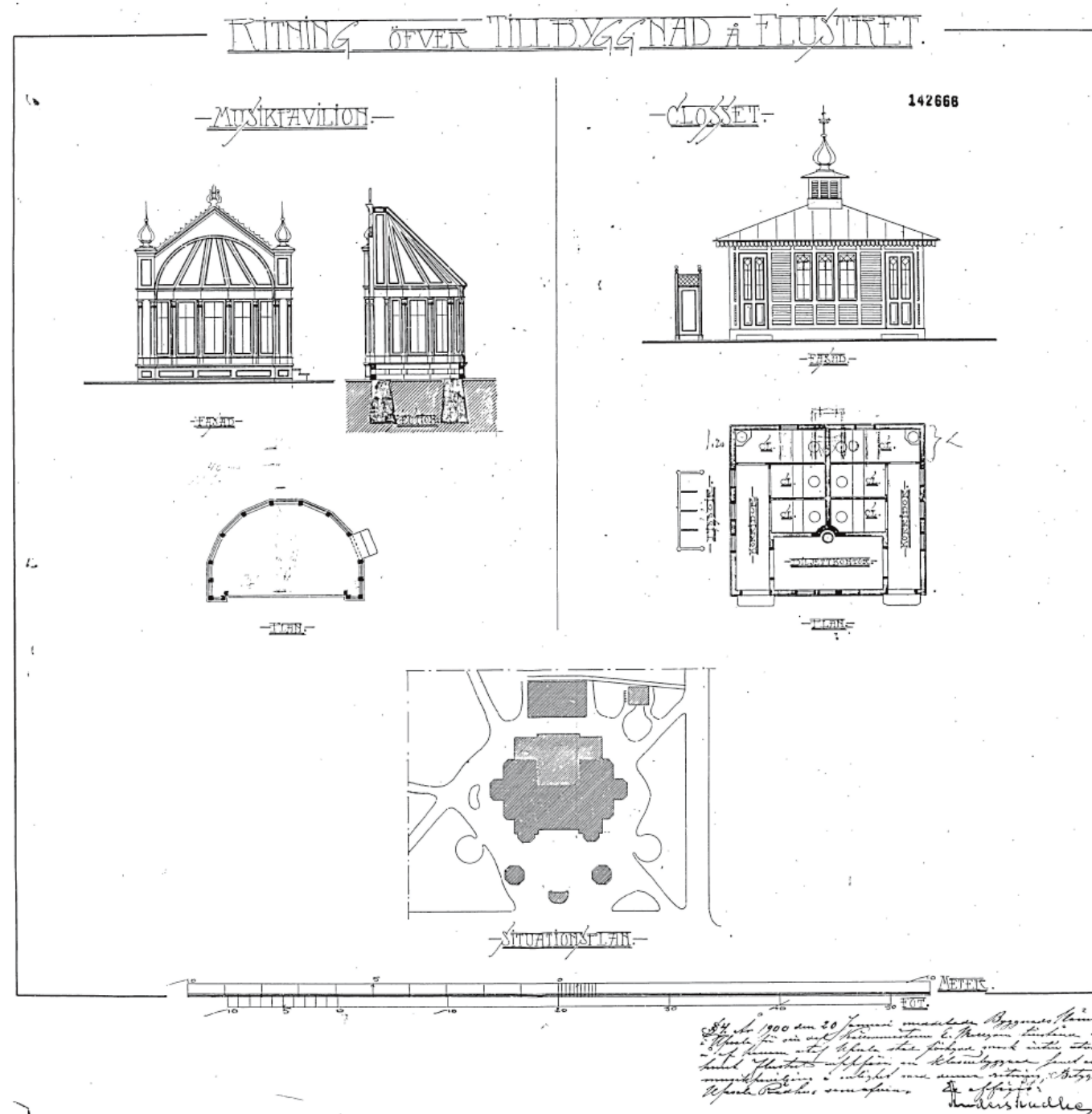
Fotografi tagit från stadsträdgården i mitten av 1860-talet visar ett Flustret med ett torn samt en trädgårdsdel mot stadsträdgårdsgården. Observera domkyrkan i bakgrunden. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

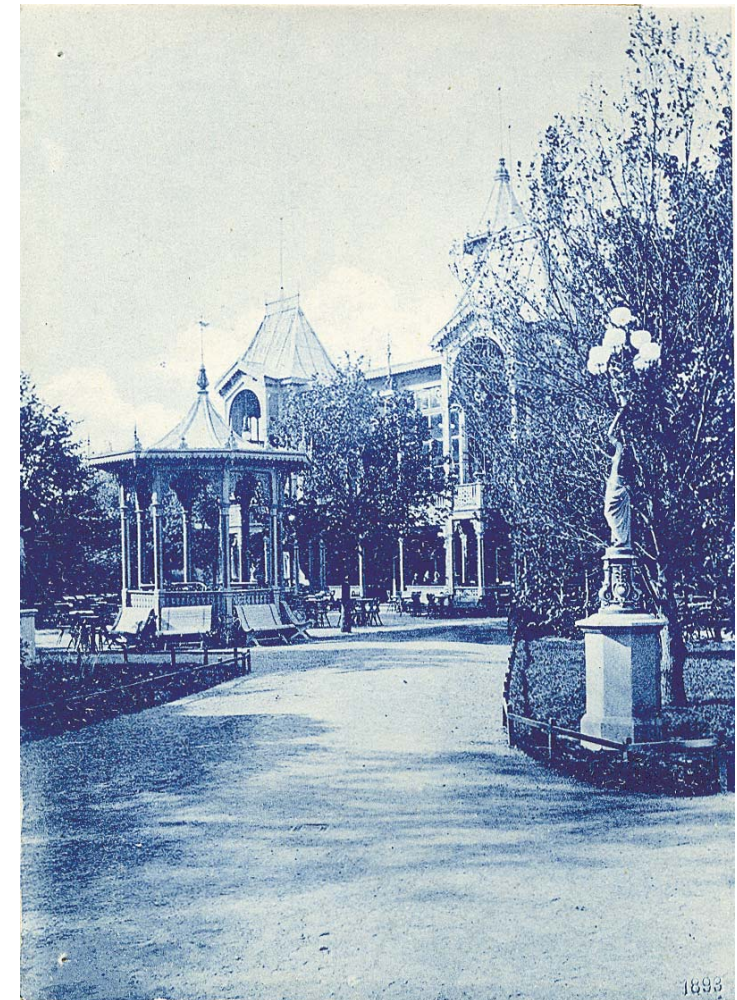
Flustret med Svandammen framför tagit i mitten av 1860-talet. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Fontänen som tillkom 1874. Fotot är troligen taget i mitten av 1880-talet. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

Ritningar till ny musikpaviljong samt till klosetten år 1900.
Uppsala stadsbyggnadskontor.

Flustret 1893. Paviljongen i kinesiskt stil uppförd på 1860-talet syns samt en av statyerna. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

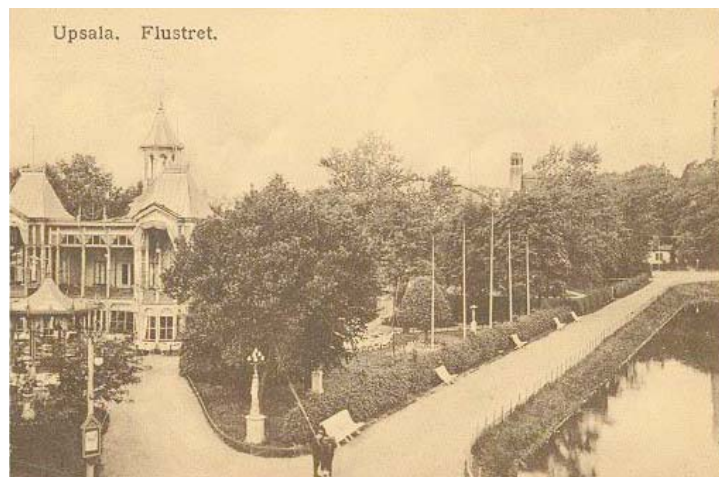
År 1900 byggdes ännu en musikpaviljong på den östra sidan mot ån. Samtidigt uppfördes en klosett på dagens parkering. Musikpaviljongens placering har under årens lopp varierat, från att stå till söder eller till norr om huvudbyggnaden sett. Klosettens placering tros däremot varit densamma hela tiden.

Under 1950-talet gjordes den tillbyggnad som gav Flustret två tydliga framsidor, en baksida och en sida mot parken som delvis är en baksida också. Det som skedde var att byggnaden försågs med en matsal samt en rotunda mot parken. Ekonomiutrymmen uppfördes mot dagens Svettis. Dagens Flustret har två tydliga baksidor; sidan mot Svettis och sidan mot stadsträdgården. Sidan mot Svandammen upplevs idag delvis som en baksida då den angränsar mot dagens parkering.

Hela området är numera inhägnat och är helt skilt från stadsträdgården. Framför byggnaden finns sedan flera år tillbaka en byggnad som används som en bar.

Riktningen på entrén mot Flustret var tidigare riktad mot dagens uteservering. Det första besökaren såg var byggnadens ståtliga fasad. I samband med att en ny väg anlades i mitten av 1960-talet framför byggnaden förändrades denna riktning och kom istället att riktas mot dagens entré.

I samma veva som den nya körvägen tillkom gjordes en ändring vid fontänen. Denna sänktes och dagens nivåskillnad på cirka 50 centimeter mellan Flustrets servering och gång- och cykelvägen skapades.

Flustret runt sekelskiftet med en grönskande trädgård. Flustrets privata samling

I mitten av 1960-talet tillkom även det staketet som placerades för att skilja serveringen från den allmänna ytan. Staketet, som kom från det nedbrunna Rullan, placerades upp och ned mellan kalkstensstolpar. En nytillverkad grind placerades ner mot fontänen och fick ett handtag i form av ett bi och längst ner sexkanter likt vaxkakans mönster

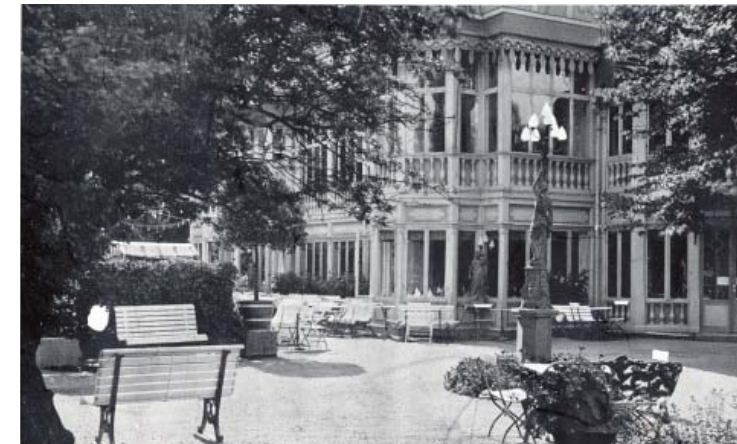
Statyerna föreställer kvinnor i helfigur i gammal grekisk stil och var ursprungligen troligtvis tillverkade i trä, som var vitmålade för att efterlikna marmor.

Senare på 1920-talet kan man se på fotografierna att statyerna är mörka och att där finns el dragen i dem. Det troligaste är att man då bytte ut de gamla statyerna i trä mot nya i gjutjärn och el installerades

Statyer smyckar Flustrets fasad. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

så att de kunde tjänstgöra som belysning. Statyer tillkom under 1860-talet vilka kan ses på fotografier från den här tiden. Dessa statyer har genom årens lopp haft olika placeringar. Till en början stod de i ytterkanterna av trädgården, senare var de placerade på fasaden men även dekorativt på marken med omgivande planteringar. Idag finns statyerna inomhus. När de först flyttades in är svårt att säga men under sent 1970-tal finns bilder på statyerna inomhus.

Flustrets entré efter den stora ombyggnade 1924. Staty ses här utomhus och i form av lampa. Kart- och bildavdelningen Uppsala univ. bibliotek.

En av statyerna idag placerade inomhus

Neonskylten med Flustrets logga

Pelaren som nu finns i Stadsträdgården

Skylten med texten *Flustret* fick sin plats på taket under 1960-talet. Skylten är i neon och har under tidens gång blivit själva varumärket för huset som en nöjesplats.

På den oljemålning som visar Flustret och dess första paviljong kan man se en pelare med en urna på. Denna pelare är troligtvis den samma som går att hitta i Stadsträdgården söder om Flustret. I samband med nybyggnationen av Flustret 1858 försvann denna och ersattes av en pelare med en stjärna för gasljus.

På bilder från 1890-talet kan man se att en ljuslykta har placerats framför Flustret. Denna lykta påminner mycket om den som idag står placerad på Stora Torget i Uppsala och som tidigare fanns på Vaksalatorg.

Kommentar

Flustret har en stor plats i många människors hjärtan också långt utanför Uppsalas gränser. Jag har fått ta del av otaliga berättelser om mor- och farföräldrar som har träffats på Flustret. Jag har mött människor som kanske har Flustret att tacka för att de finns här idag. Många ungdoms- och studentminnen är knutna till Flustret. Kanske är det just därför som förändringar möts med stor skepticism då många har goda minnen förknippade med just sin bild av Flustret, trots byggnadens historia av ständig utveckling.

Bridgit Bardot vid inspelningen av filmen Om Don Juan vore kvinna på Flustret hösten 1972.

Flustret har alltid varit en folklig plats och är så än idag och kommer så att vara i framtiden. En plats för festligheter nu som då.

Sammanfattning

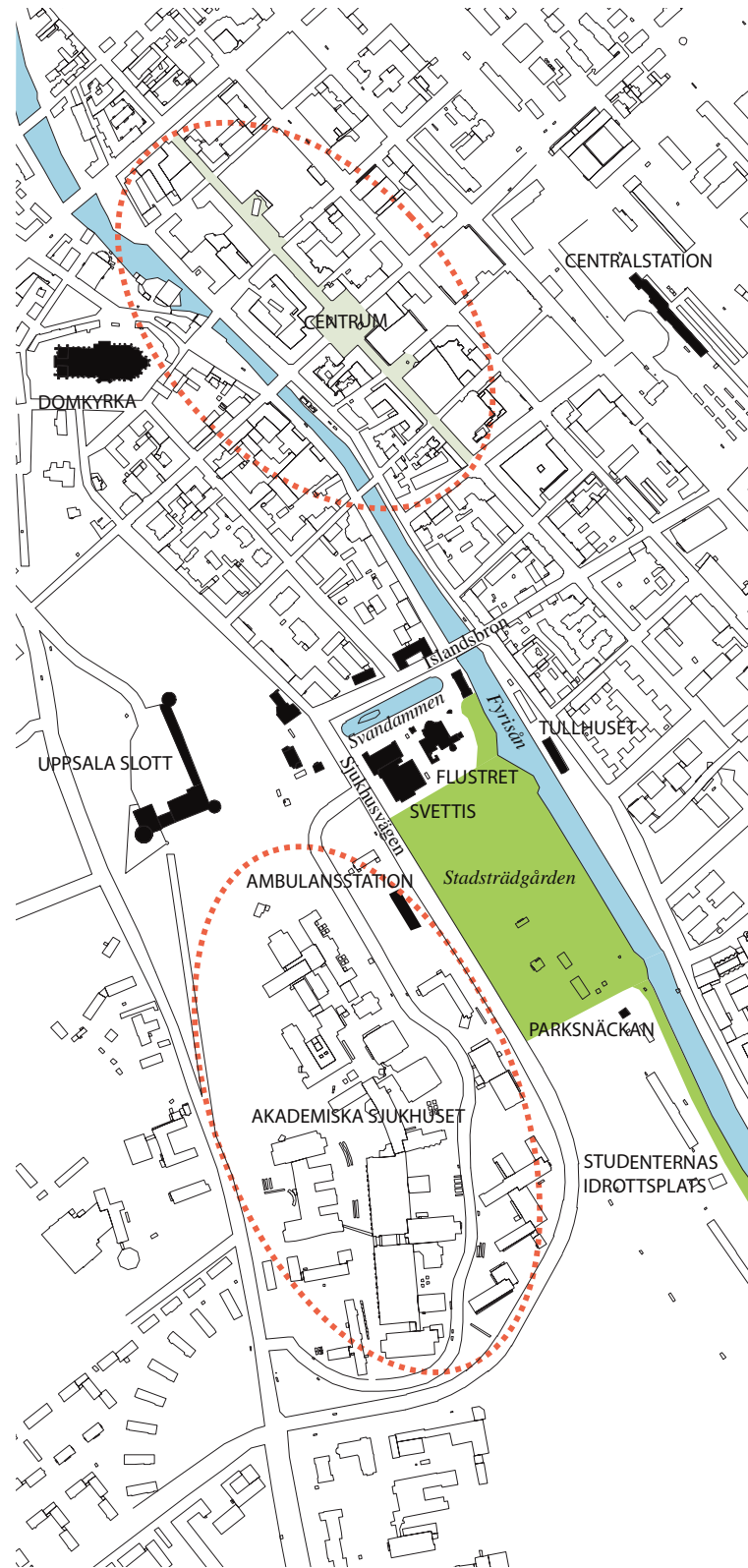
Sedan 1842 och fram till idag har Flustrets verksamhet och byggnad präglats av en ständig utveckling. Dess huvudnäring har dock varit densamma under hela tiden, det vill säga restaurangverksamhet. Platsen präglas av de otaliga historiska lager som lagts ovanpå

varandra och ännu en förnyelse av platsen är helt i fas med historien.

Otaliga har de ägare varit som alla har satt sin prägel på detta förnöjelsetälle.

Byggnaden uppfördes på sin nuvarande plats 1858 och trots otaliga till- och ombyggnationer under årens lopp, samt en förödande brand 1984, finns grunden av det gamla Flustret kvar än idag.

Inventering

Den aktuella platsen är en del av Flustrets tomt och angränsar till Svettis parkering i väst, till gång- och cykelstråket längs med Svandammen i norr och mot Flustrets fasad i söder samt till befintlig uteservering.

Flustret ligger på den västra sidan av Fyrisån vid Stadsträdgården och Svandammen i Uppsala.

Norr om Flustret ligger Svandammen, i söder Stadsträdgården och i väster Svettis. Öster om Flustret rinner Fyrisån i sydlig riktning. Islandsfallet och Islandsbron ligger nordöst om Flustret.

En del av platsen används idag som parkering men har tidigare varit en del av Flustrets trädgård. På parkeringsplatsen finns en träbyggnad, en klosett som ej är i bruk.

Den andra delen utgörs av entrérummet som även detta delvis har tillhört Flustrets trädgård.

Omgivning

Uppsala ligger på den uppländska slätten 8 mil norr om Stockholm. Genom staden flyter Fyrisån som rinner ut i Mälaren strax söder om Uppsala i Sunnersta. Ån delar staden i en östlig och en västlig del. Universitetsområdet, Domkyrkan, Slottet och Studenternas idrottsplats ligger på den västra sidan av ån. Här finns även en del bostadsområden med både lägenheter, villor och radhus.

På den östra sidan av ån ligger stadens kommersiella centrum med en gågata belägen parallellt med ån och med Stora Torget mitt på. På den östra sidan finns även järnvägsstationen. Öster om järnvägsstationen finns större bostadsområden men även externa etableringar inom handeln samt industriområden.

Sammanfattningsvis kan man säga att Flustret ligger mitt i smeten i centrala Uppsala där mycket folk rör sig både dag- och kvällstid.

Flustret angränsar till Stadsträdgården i norr som i sin tur angränsar till Studenternas idrottsplats i Uppsala. Stadsträdgården inrymmer sommartid ett litet fik samt Parksnäcken som sommartid anordnar konserter och framträdanden. I parken finns en större lekplats samt större öppna ytor för rekreation och lek. Genom stadsträdgården löper

ett antal gång- och cykelvägar. I sydvästlig riktning ligger Akademiska sjukhuset som består av ett stort område med diverse faciliteter och med den nya ambulansstationen belägen vid Sjukhusvägen. Akademiska sjukhuset tjänstgör bland annat som länssjukhus, specialistsjukhus, utbildningssjukhus samt forskningssjukhus.

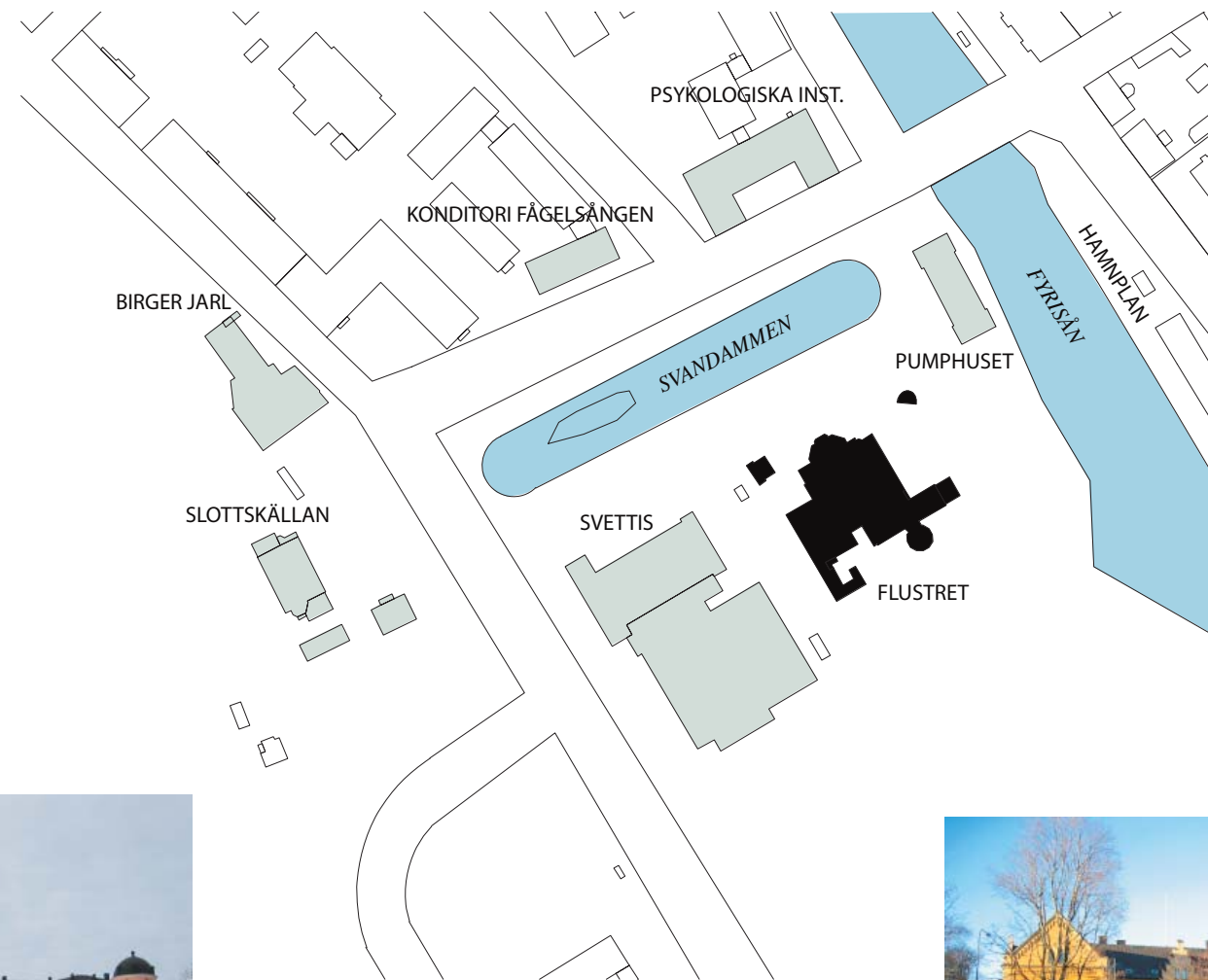

Närmast angränsade till Flustret i väster är Svettis. Där bedriver Studenthälsan sin verksamhet som består av friskvård. I lokalerna inryms bland annat en simbassäng.

Inordvästlig riktning ligger Slottskällan som inrymmer kontorslokaler. Norr om Slottskällan ligger restaurang och festvåning *Birger Jarl*.

På åsen ligger Uppsala slott med utsikt över staden.

Norr om Flustret ligger Svandammen som är en större damm med en ö i den västra delen. I dammen finns det andfåglar och svanar. Längs med dammen på den södra sidan finns sittmöjligheter. Norr om dammen ligger *Konditori Fågelsången*. Konditoriet har en uteservering i söder och hör till ett av de mest välbesökta fiken i Uppsala. Mellan Svandammen och Konditori Fågelsången går Munkgatan. Öster om Flustret på andra sidan ån ligger *Hamnplan* som består av en större stensatt yta med två restaurangbyggnader samt *Tullhuset* som idag inrymmer kontorslokaler. Bakom Hamnplan ligger Östra Ågatan.

Birger Jarl, resturang och festvåning

Uppsala slott beläget på åsen. Nedanför skymtar Slottskällan.

Psykologiska inst.

Slottskällan med omgivande trädgård.

Svettis med Svandammen framför.

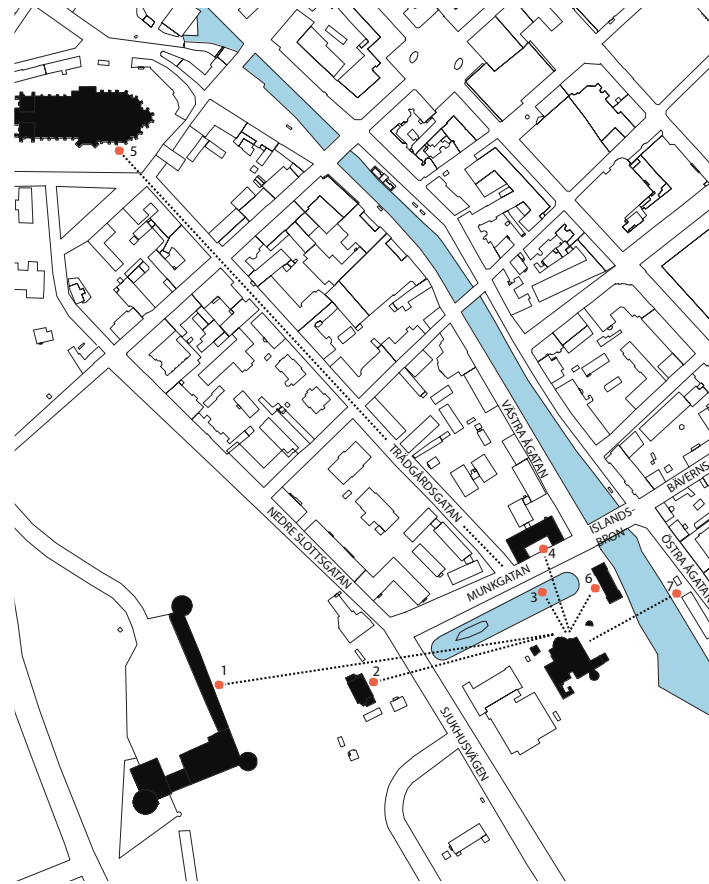

Konditori Fågelsången.

Pumphuset.

Siktlinjer och landmärken

1. Uppsala slott	5. Domkyrkan
2. Slottskällan	6. Pumphuset
3. Svandammen	7. Hamnplan
4. Psykologiska inst.	

Flustret ligger i en historisk miljö med utsikt över flera tydliga landmärken till exempel Slottet, Slottskällan, Svandammen, Psykologiska institutionen och Hamnplan.

Uppsala slottet ligger beläget väster om Flustret på åsen. Den rosa/röda fasaden syns tydligt och vid solnedgången glimmar fasadens alla fönster. Slottskällan ligger också väster om Flustret, vid foten av åsen nedanför slottet. Slottskällans fasad är nyligen renoverad och ger ett välskött intryck. Norr om Slottskällan ligger Birger Jarl vars belysning kvällstid anas från Flustret. Ett annat landmärke är Svandammen som ligger strax norr om Flustret men som sommartid är skydd av häcken som löper längs med dammen och av de formklippta almar som står i häcken. Norr om Svandammen ligger en av Uppsala Universitets fastigheter, psykologiska institutionen.

1. Uppsala slott

2. Slottskällan

3. Svandammen

Det är en ockragul, stor byggnad som sommartid är skydd bakom träden runt Svandammen.

Från Hamnplan sett löper en siktlinje till Flustrets östra fasad.

En annan siktlinje löper längs med Trädgårdsgatan och är sommartid också dold av grönskan mellan Flustret och Domkyrkan.

4. Psykologiska inst.

5. Domkyrkan ses i fonden av Trädgårdsgatan

7. Hamnplan

Gator

Munkgatan som går norr om Flustret och övergår österut i Islandsbron består av tre filer; två i östlig riktning och en i västlig riktning. Den förbinder stadens västliga och östliga delar samt de södra delar med de centrala delarna i korsningen Munkgatan- Västra Ågatan.

Den är hårt trafikerad av personbilar och bussar under delar av dygnet.

Sjukhusvägen är en större väg som löper väster om Flustret och som binder samman Dag Hammarskölds väg med Munkgatan och Nedre Slottsgatan. Vägen är bred och skiljer stadsträdgården och Svettis från Akademiska Sjukhuset. Vägen är hårt trafikerad vissa tider på dygnet. Ambulansstationen har sin utfart på Sjukhusvägen söder om Flustret.

Östra Ågatan som löper parallellt med Fyrisån skiljer Hamnplan från närliggande bostadsområden. Den förbinder stadens centrala delar med den sydliga entrén till staden och är hårt trafikerad vissa tider på dygnet.

Munkgatan, västlig riktning.

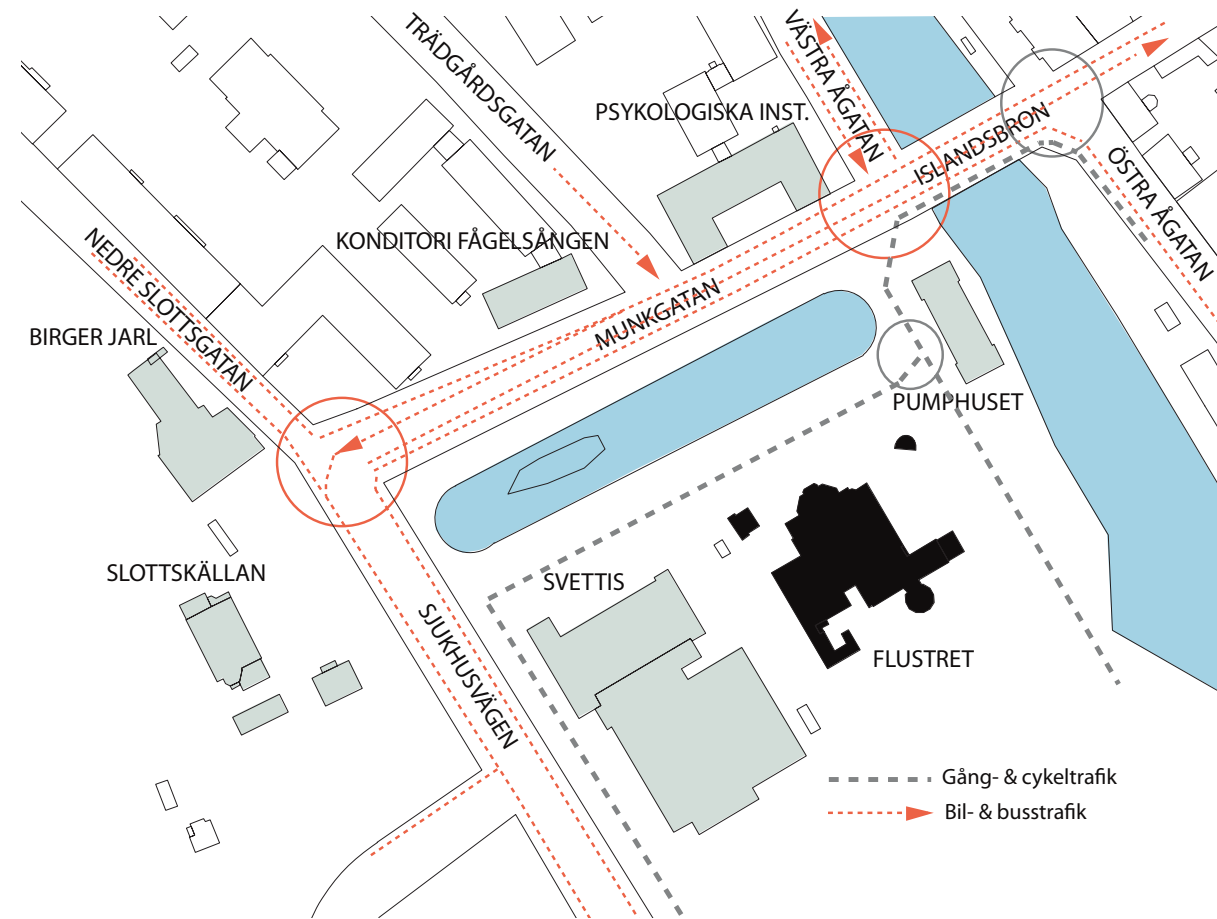
Västra ågatan, nordlig riktning.

Nedre slottsgatan, nordlig riktning.

Trädgårdsgatan, Domkyrken i bakgrunden.

Gång- och cykeltrafik

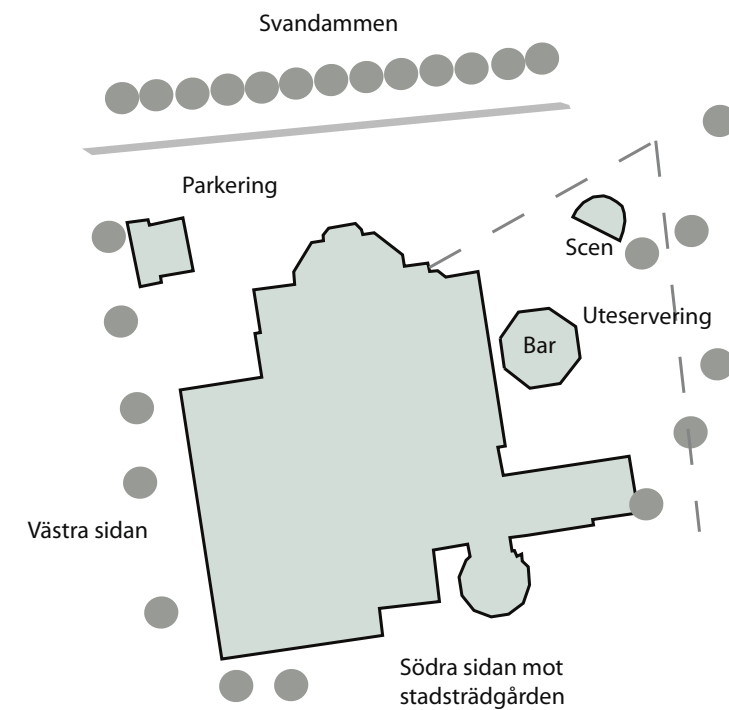
Mellan Flustret och Svandammen löper en cykelväg som är hårt trafikerad i båda riktningar. Cykelvägen är en viktigt del i det cykelnät som förbinder de centrala delarna av Uppsala med Sjukhuset, Polacksbacken och vidare söder ut. Närmast Svandammen finns en grusad gångväg med ett antal sittplatser. Denna gångväg används också flitigt. Öster om Flustret, ner mot Fyrisån ligger den cykel- och gångväg som leder in i stadsträdgården och vidare söderut längs med ån. Den här cykelvägen är också hårt trafikerad av cyklister. Framför pumphuset och den yttre entrén på Flustret löper de två cykelvägarna samman och vidare mot en stor cykelvägskorsning vid Islandsbron.

Trafiken på Islandsbron är vissa tider på dygnet intensiv

Närområdet

Marken där Flustret är placerat ägs av Uppsala kommun och arrenderas av Flustret AB, fastighetsbolaget. Den sträcker sig runt byggnaden och omfattar en parkering på den norra delen samt uteservering på den östra. En större markyta gränsar i söder mot stadsparken.

Uteservering i öst.

Servering med scenen från 1900 i bakgrunden.

Den västra sidan på Flustret med varuintag och Svettis parkering.

Flustret sett från stadsparken.

Uteservering

Under sommarmånaderna finns en uteservering öster om byggnaden. Den består av en trätrall där bord och soffor finns placerade. Placerad mitt framför byggnaden finn en utebar som man kan stänga till helt och hållet med hjälp av jalusier. På trätrallen finns ett antal markiskonstruktioner med infravärme.

I nordost på uteserveringen finns en scen från år 1900 i trä. Scenen är halvcirkelformad och har ett stort glasparti i den bakre delen. Bakom scenen finns en mindre gräsyta med buskplanteringar.

På den östra delen mot det staket som är placerat som avgränsning mot det offentliga gång- och cykelstråket längs med Fyrisån finns planteringar gjorda.

Södra sidan

Den mark som angränsar mot Stadsträdgården är en öppen gräsyta med enstaka större träd samt ett antal mindre träd och buskar. Marken används inte för någon särskild aktivitet.

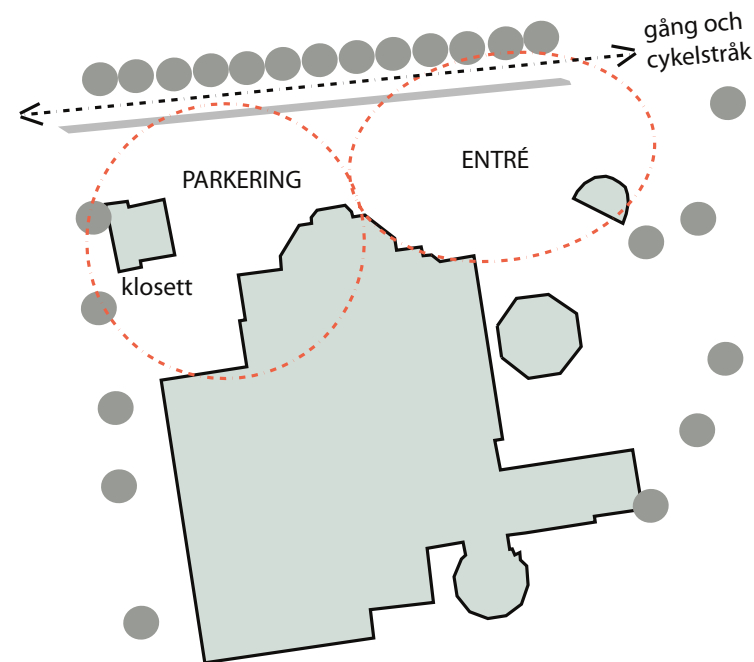
Västra sidan

På den västra sidan av byggnaden finns Svettis parkering samt angöringsplats för varutransporter samt sophämtning på Flustret. Närmast fasaden finns en smal remsa med gräs och träd. På den västra sidan på stadsparkens mark finn en offentlig toalett som är tänkt att serva gästhamnen i Fyrisån.

Norra sidan

Den norra sidan kan delas upp i två delar. Den nordvästra delen utgörs idag av en parkering som angränsar till Sveltis parkering samt gång- och cykelstråk längs med Svandammen.

Den nordöstra sidan utgörs av Flustrets entré och angränsar till gång- och cykelstråket längs med Svandammen samt till den befintliga serveringen.

Flustrets parkering.

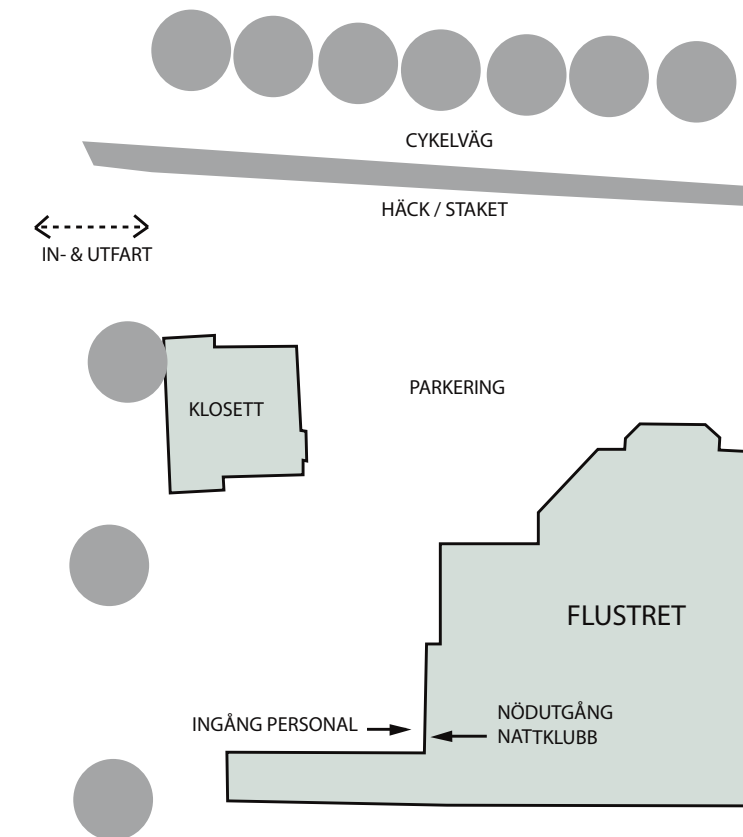

Parkeringen med klosetten.

Utrymningstrappa från övervåningen. Bakom syns personalentrén.

Parkering - nordvästra sidan

Parkeringen används av personal samt av betalande parkeringsgäster. Platserna mot husfasaden är dock förbehållna Flustrets personal. En biljettautomat för parkering finns placerad mot husfasaden. Totalt finns det 12 avgiftsbelagda p-platser.

Det finns en personalingång samt en ingång till ett gammalt soprum i markplan. En trappa upp finns en nödutgång från nattklubben och en trappa till markplan.

Markytan består av asfalt samt en mindre gräsyta. En häck är planterad mot gång- och cykelvägen längs Svandammen. Häckens höjd är cirka 1.10 m. Mot Sveltis parkering finns ett stängsel samt en gräsyta. Ett antal träd växer på denna gräsyta.

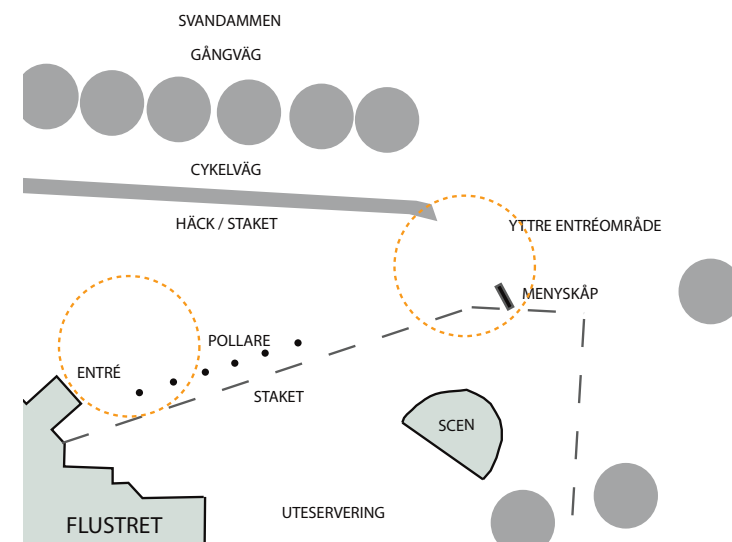
På parkeringen finns en klosettbyggnad från år 1900. Den är i trä med plåttak. Kulören är mättad ockragul. Byggnaden har en ingång i östlig riktning och ett antal fönster runt omkring.

Entré – nordöstra sidan

Entréområdet består av en större yta belagd med betongsten. Platsen avgränsas mot uteserveringen med ett staket. Det har försetts med ett insynskydd i form av plastnät. Närmare husets entrén finns ett fällsystem i form av flyttbara pollare med tvärgående ribbor som används kvällstid. Detta system är placerat längs med staketet mot uteserveringen.

Vid själva entrén in till huset finns ett mindre utskjutande tak som bärs upp av pelare.

Vid den yttre entrén finns två flaggstänger samt belysning. Ett informationsskåp/menyskåp står placerat till vänster om den yttre entrén. Bakom informationsskåpet/menyskåpet finns ett buskage. Mot entrén till Stadsträdgården står ett större träd och utmed cykelvägen finns en häck planterad. I direkt anslutning till häcken finns ett mindre staket i form av en kätting mellan stolpar.

Mot cykelvägen finns en häck och ett lägre staket som avgränsning

Dagens entré på Flustret.

Det staket som skiljer entrén från uteserveringen. Framför staketet syns pollarsystemet som används kvällstid vid kö.

Den yttre entrén som angränsar till cykelvägen och planet framför Pumphuset.

Ytan framför entrén är belagd med en 35x35 betongplatta i färgerna rött och grått. Delar av ytan är asfalterad och det finns en mindre gräsyta. I denna yta står pollare placerade.

Asfalten möter betongplattorna i rött och grått.

Analys

Flustret upplevs i sin helhet först när man har passerat den yttre entrén men även då döljs stora delar bakom det staket som omgärdar dagens utomhusservering. Runt omkring Flustret återfinns ett stort antal provisoriska lösningar som med tiden blivit permanenta och som ger ett ovårdat intryck. Det utvändiga skicket på byggnaden är dåligt och i behov av renovering. I stort genomsyras Flustrets planering av otydlighet, där en mängd historiska lager lagts på varandra.

Närområdet

Den södra delen av Flustret upplevs idag som eftersatt och med en rad provisoriska lösningar som skymmer fasaden.

Den östra delen som idag fungerar som en utomhusservering under sommarmånaderna är omgärdad av ett staket. Detta staket består av två olika sorter vilket ger ett rörigt intryck; dels ett äldre staket i gjutjärn men också ett nyare i en stålkonstruktion.

Trätrallen som utgör golv i stort sett hela uteserveringen gör att allt befinner sig på samma höjd. Markiskonstruktionerna ger ett tungt intryck då de står placerade på ett sådant sätt att de delvis döljer den östra fasaden. Utomhusbaren döljer stora delar av den östra fasaden.

Den norra delen som består av parkering och entré känns eftersatt. Parkeringen är hårt belastad och känns väldigt markant.

Entrén är otydlig och det finns inga tydliga riktningar vart man som gäst är hänvisad. Själva entrén in i huset är underdimensionerad, liten och trång. Den yttre entrén står i direkt funktionskollision med cykelvägen som löper längs med Svandammen.

Dagens entré in till Flustret

Den grind som finns placerad på åsidan på Flustret

Delar av Flustrets fasad mot stadsträdgården

Norra sidan

Intrycket av den genomsyras av otydlighet och slumpmässighet. Många tillfälliga lösningar har med tiden blivit permanenta. Markmaterialet är olika och kan närmast jämföras med ett lapptäcke. Den lilla vegetation som finns i form av buskar och en mindre gräsmatta är i dåligt skick. Platsen är inte särskilt stor till ytan men täcks till största del av parkerade bilar och upplevs idag som en baksida.. Den gamla klosetten känns utslängd och kommer inte till sin rätt. Den hårdgjorda ytan löper dikt mot husfasaden. Platsen ger ett mycket hårt och ogästvänligt intryck.

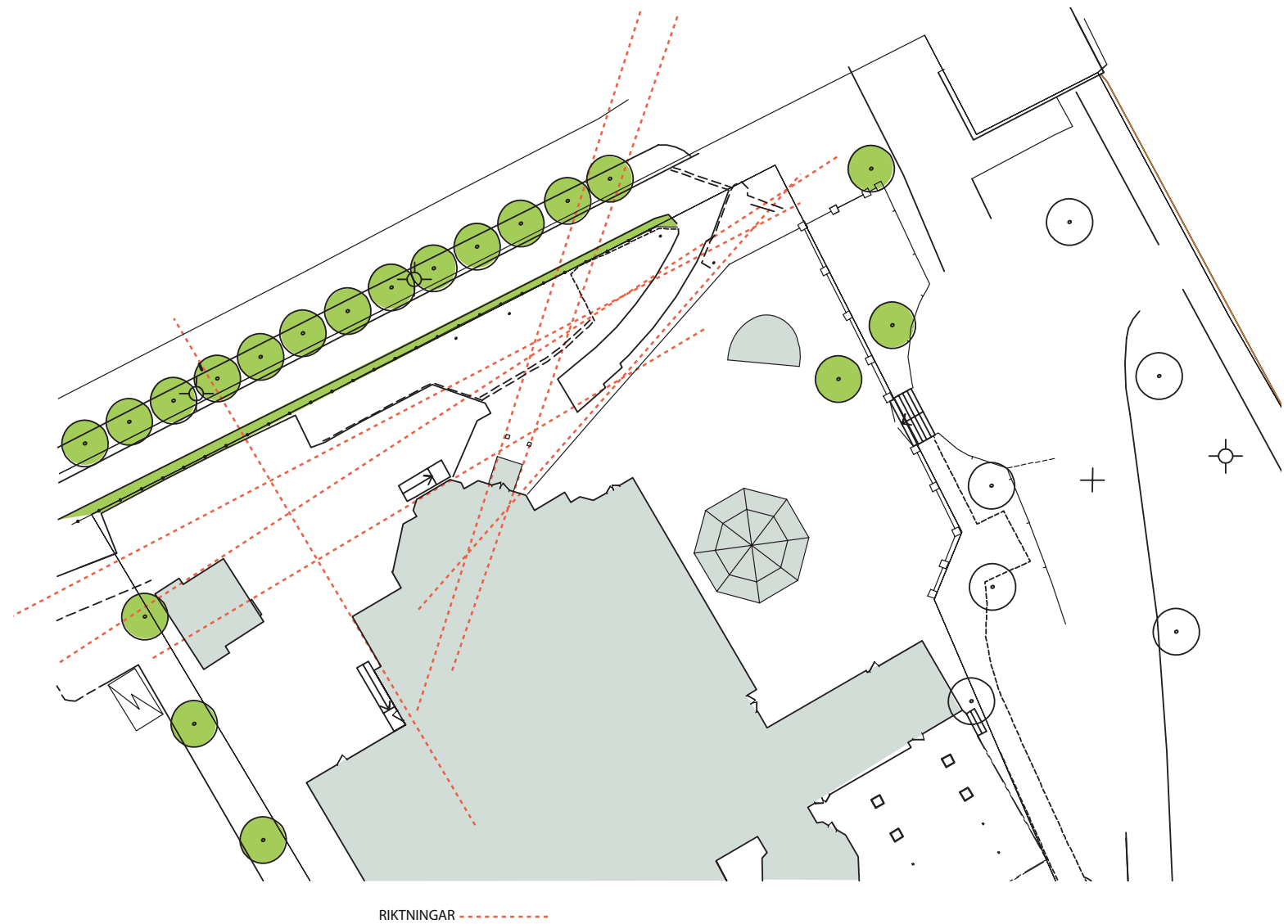
Det finns 12 stycken avgiftsbelagda parkeringsplatser plus ett antal som tillhör Flustret och som är avsedda för personalen. De 12 avgiftsbelagda platserna är mycket trånga och i vissa fall är utrymmet bakom parkeringarna under all kritik.

Platsen har ett flertal olika riktningar vilket förstärker platsens intryck av rörighet och slumpmässighet. Huset har en riktning medan cykelbanan och tomtgränsen en annan, klosettens riktning är ytterligare en annan. För platsens tydlighet är det nödvändigt att se över alla dessa olika riktningar för att skapa en plats med tydligare organisation.

Entrédelen saknar ett tydligt entrérum. Det finns inga tydliga riktningar eller anvisningar om vart man som gäst skall ta vägen. Kvällstid känns platsen dessutom mörk då den är mycket dåligt belyst. Platsen är inte särskilt välkomnande varken dag- eller kvällstid och den ger ett splittrat intryck.

Själva entrén in i huset är underdimensionerad och saknar tydlighet. Den befintliga entrén fungerar dessutom både som in- och utgång. Formspråket på utbyggnaden är intetsägande och den varken lyfter eller passerar obemärkt.

Den hårdgjorda ytan framför entrén används även som angöring för större arrangemang då inlastning sker via huvudentré.

Rörelse

Parkeringsplatsens övriga rörelser utgörs av bilar som kommer och åker via Svettis parkering, samt av gäster som rör sig till eller ifrån sina bilar antingen via Flustrets entré eller via Svettis parkering.

Rörelsen vid dagens entré är till och från huvudentrén in i byggnaden. Under sommarmånaderna och vid lunch har man också en grind öppen i det staket som skiljer entréområdet från uteserveringen.

Svårigheter

De som idag nyttjar parkeringsplatserna under dagtid på vardagar är främst Flustrets gäster samt diverse leverantörer. Under sommartid när man har lunchservering, kommer dessutom matgäster under de aktuella lunchtimmarna. Flustrets personal nyttjar en stor del av den parkering som finns anlagd mot fasaden. Kvällstid parkerar här främst personal och gäster till Flustret.

Vad sker med parkeringsmöjligheterna om en ny verksamhet ska ta plats här? På den angränsande parkeringen på Svettis, som till storlek och antal platser är större och som främst utnyttjas på eftermiddagar och tidiga kvällar, finns det plats. Även där finns det ett antal platser som är förhyrda och eventuellt kan man för Flustrets räkning förhyra ett antal platser för personalen.

Vi ska komma ihåg att Flustrets lokalisering är centralt i Uppsala och de flesta väljer att inte ta bilen vid ett besök på Flustret.

En annan svårighet som finns med platsen är latt den yttre entrén ligger i cykelstråket.

Sammanfattning

Flustret präglas i stort av temporära lösningar, mångfald av riktningar och är i behov av upprustning. Om vi enbart ser till den aktuella platsen för nattklubb samt till entrédelen kan sammanfattningsvis sägas att Flustret är i behov av en ny entré som bättre uppfyller dagens krav samt att en ny nattklubb skulle kunna tillföra Flustrets utomhusmiljö en ny dimension ett exklusivt komplement till den befintliga uteserveringen.

Förslag till utomhusnattklubb

Interiör Now & Wow, Rotterdam ur Night Fever

Det var en tidig kväll i november, och ganska kyligt, men ingen såg ut att ha märk att det inte längre var juli. Överallt syntes skrubgade, polerade, vaxade, insmorda, brunbrända glänsande hud. Där fanns de djupaste uringningarna, som blottade kvadratmeter efter kvadratmeter av solbruna bröstpartier. Där uppvisades smått glittrande magytor, och där syntes lårcentimetrar som sällan kommer i dagen annat än på stranden eller hos gynekologen. Några gungande i takt till loungemusiken... (Lauren Weisberger, 2005)

Program för utformning

Utveckla en genomgående design för hela området inklusive den befintliga uteserveringen

Skapa tydliga riktningar i designen

Skapa ett tydligt entrérum samt en tydlig nattklubsdel

Skapa en spänning i designen med intention att locka och förföra gästen

Skapa platser som fungerar både dag- och kvällstid

Beakta ljussättningen som en viktig del för helheten

Beakta handikappanpassningen som en del i utformningen

Funktion och design

Främja möten

Ledord vid utformningen av entré

Entrétorg

Klassiskt

Självklart

Representativt

Belysning

Glammt

Ledord vid utformningen av nattklubb

Tidlös grund

Accenter

Sexigt

Spänning

Lounge

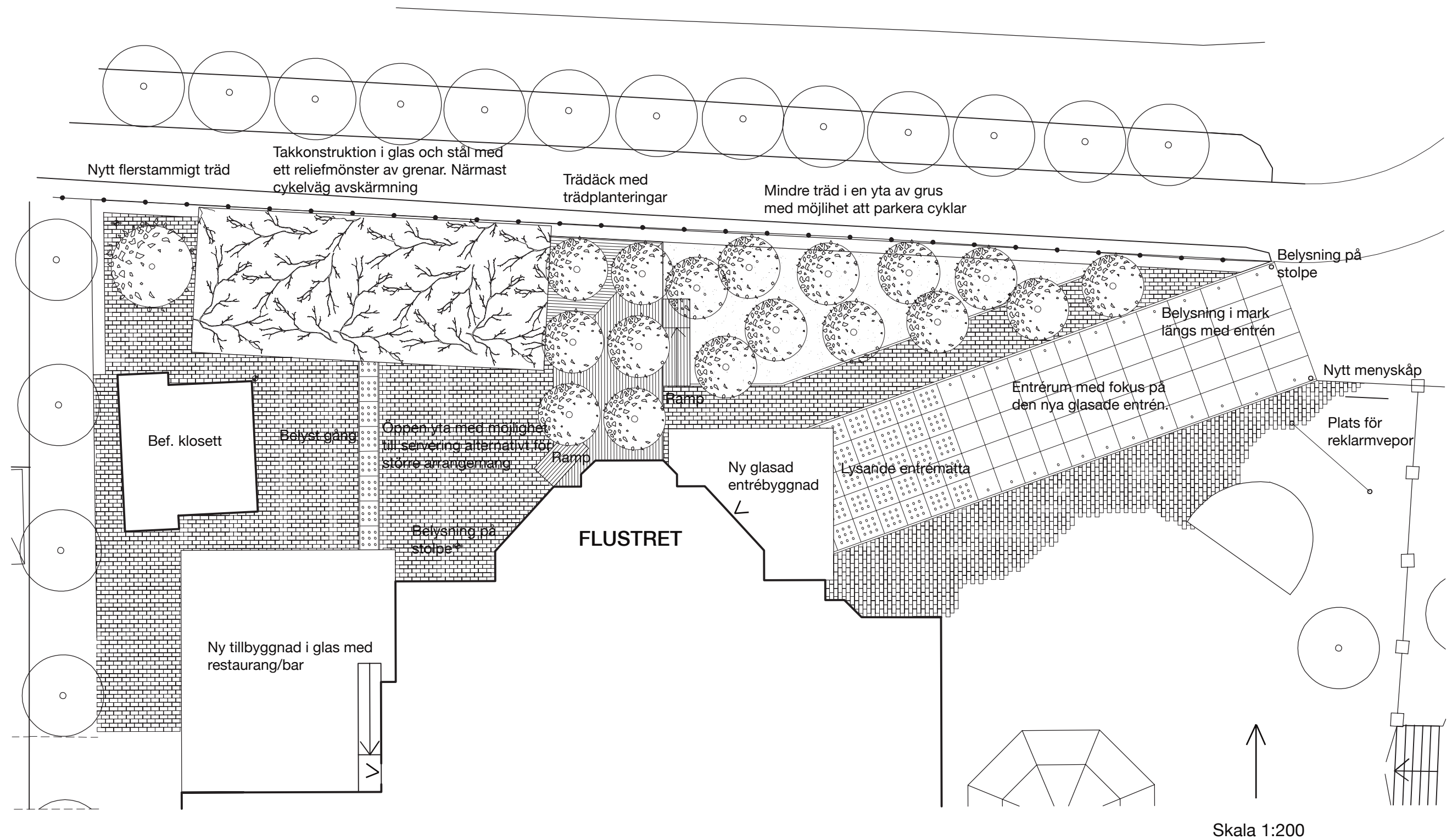
Inne/ute

Möten

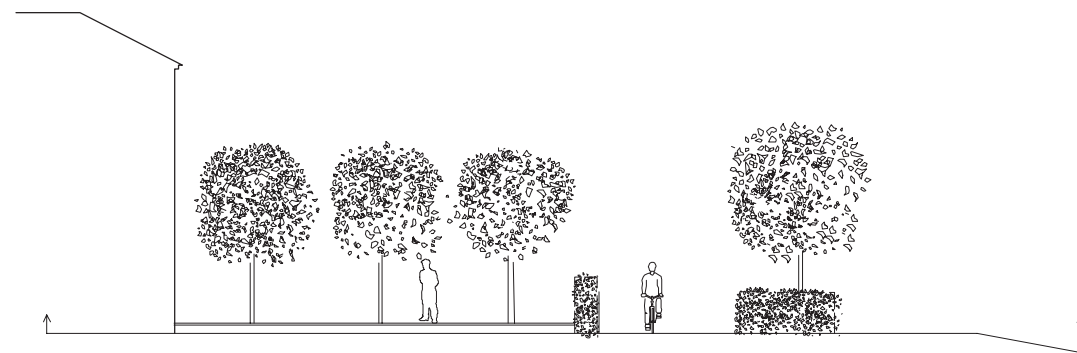
Belysning

Illustrationsplan

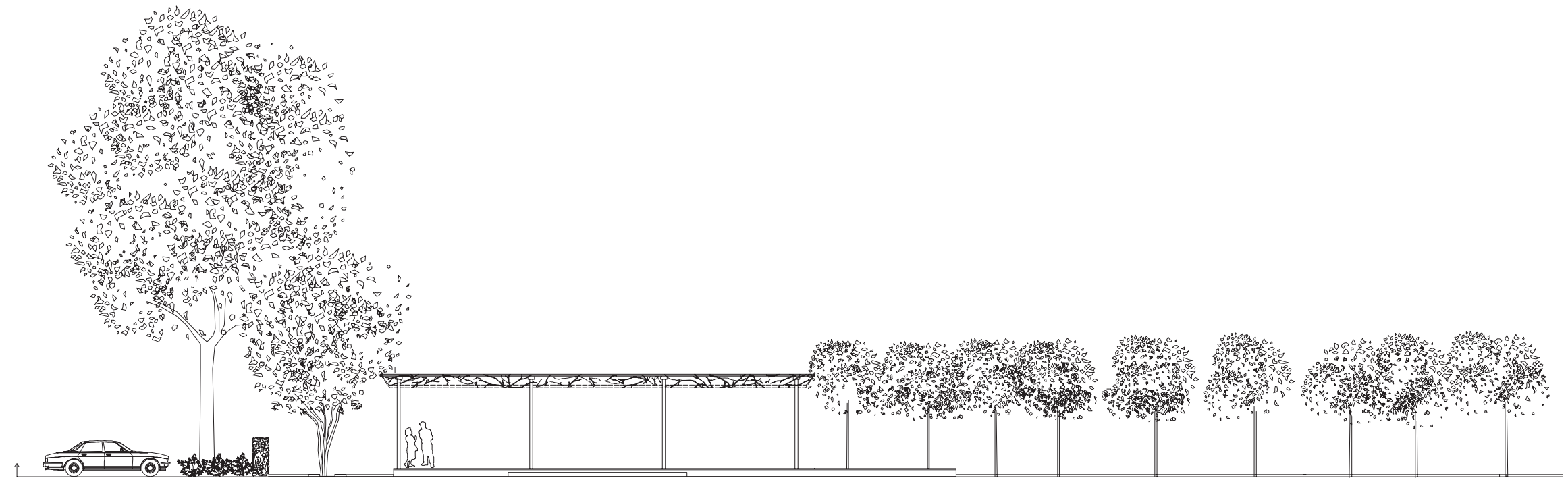
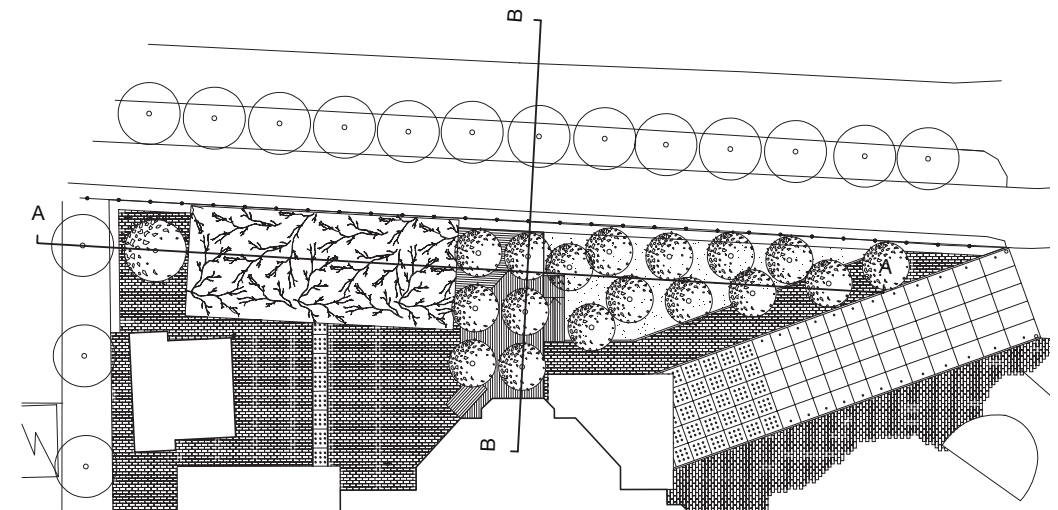

Sektioner

SEKTION B-B

SKALA 1:200

SEKTION A-A

SKALA 1:200

Platsens utformning i stort

Platsen är uppdelad i två tydliga delar; entrén och nattklubben. Båda delarna präglas av tydliga riktningar. Entrén är en halvvoffentlig yta av representationskaraktär. Nattklubben har en privat karaktär.

Entré

Entréns yta kan delas upp i ytterligare två delar; en del som utgör den yttre entrén och en del som utgör den inre entrén, dvs. den del som är närmast huset. Dessutom finns det en yta med en plantering av mindre träd som avgränsar entréområdet från den angränsande cykelvägen. Trädplanteringen knyter an till Flustrets historia då detta en gång i tiden var en del av Flustrets grönskande trädgård.

Den nya entrén väcker spänning hos besökaren både dag och kvällstid. Platsens ljussättning skapar en känsla av glamour. Redan på avstånd syns nu Flustrets entré då den glödande entrémattan utgör ett utropstecken. Längs med vägen fram till nya entrébyggnaden möts gästerna av en helt ny miljö.

Nattklubb - min vision

Nattklubbsytan går också att dela in i olika delar. En del är belägen under den stiliserade trädkronan som utgörs av ett glastak med ett reliefmönster av grenar. Detta övergår i ett tak av levande trädkronor där träden är lika strikt placerade som takets pelare. Under taket och under trädkronorna finns ett trädäck. Ljussättningen skapar ett skuggspel bland trädkronorna och under glastaket finns en bar vars framsida ger ett grönt sken. Människor sitter i loungemöbler, smuttande på drinkar. Ett sorl av gästernas prat blandas med loungemusiken. Ju längre kvällen går desto intensivare blir platsens färger och framför baren bildas ett dansgolv. Under kvällens gång har gäster strömmat ner från nattklubben på Flustrets övervåning via trappan som förbinder de båda nattklubbarna. Den nya restaurang/bardelen som ligger i den nya tillbyggnaden fylls sakta med allt fler bargarster. Restaurangens mat har gjort succé bland uppsalaborna med sin fräscha och internationella matsedel.

Den lilla kasetten har fått en plats i centrum och med dess nya

färgsättning och ljussättning har den blivit en av platsens juveler.

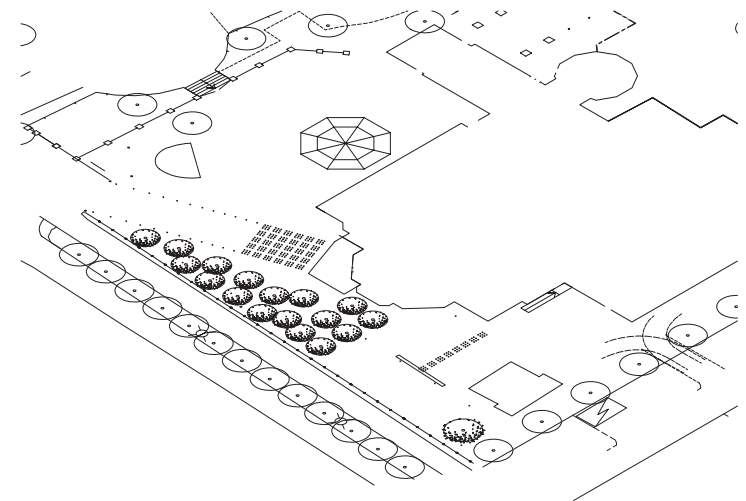
Förbipasserande människor undrar vad som egentligen har skett på Flustret. Ung som gammal kan inte låta bli att ta sig en titt på vad som har skett och till mångas glädje och förvåning kan man nu konstatera att Flustret äntligen har börjat sudda ut sina baksidor för att åter igen blivit en byggnad med en välkomnande karaktär.

Riktningar

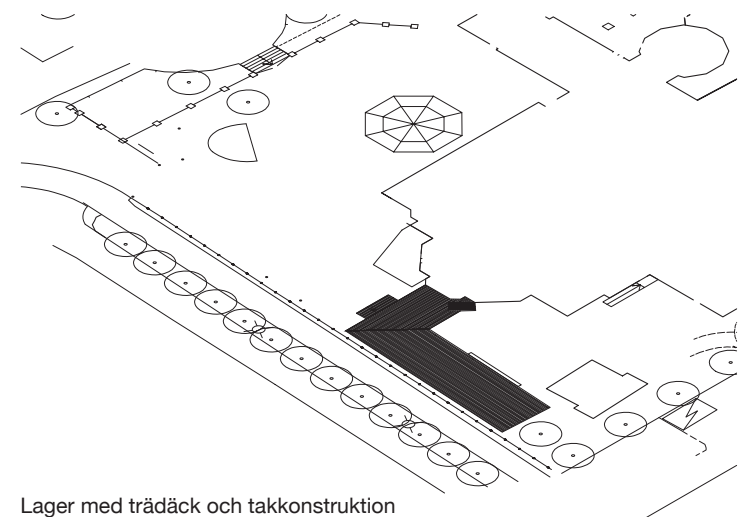
Vid val av riktningar så har jag valt att arbeta med olika lager. Markmaterialet utgör grundlager och följer husets riktning det vill säga det ligger här i en östvästlig riktning. Nästa lager utgörs av trädäcket med dess tak som följer cykelvägen och tomtens riktning. Den befintliga kasettbyggnaden ligger som i ett tredje lager och tillåts inte påverka riktningarna utan har helt enkelt landat på grundlagret.

Det samma gäller för riktningarna vid entrén där markmaterialet utgör grundlager och där den körbara ytan utgör av lager två.

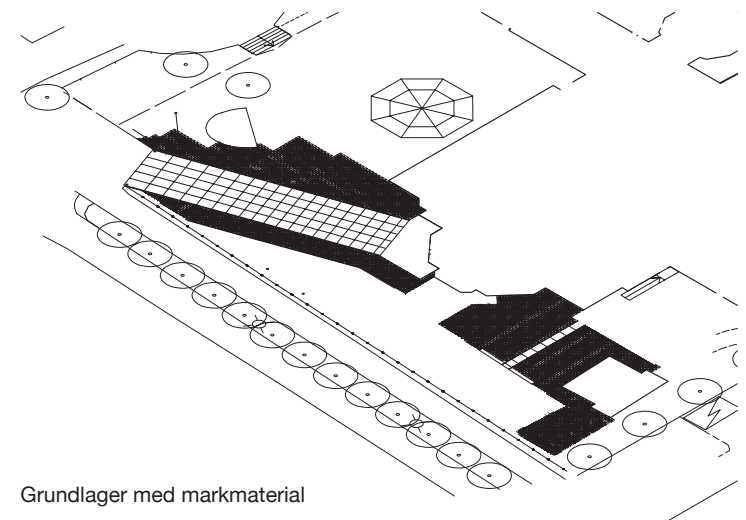
Träden ligger i ytterligare ett lager för att sedan kompletteras med ett ljuslager.

Här redovisas träd och belysning i samma lager

Lager med trädäck och takkonstruktion

Grundlager med markmaterial

Under trädkronorna

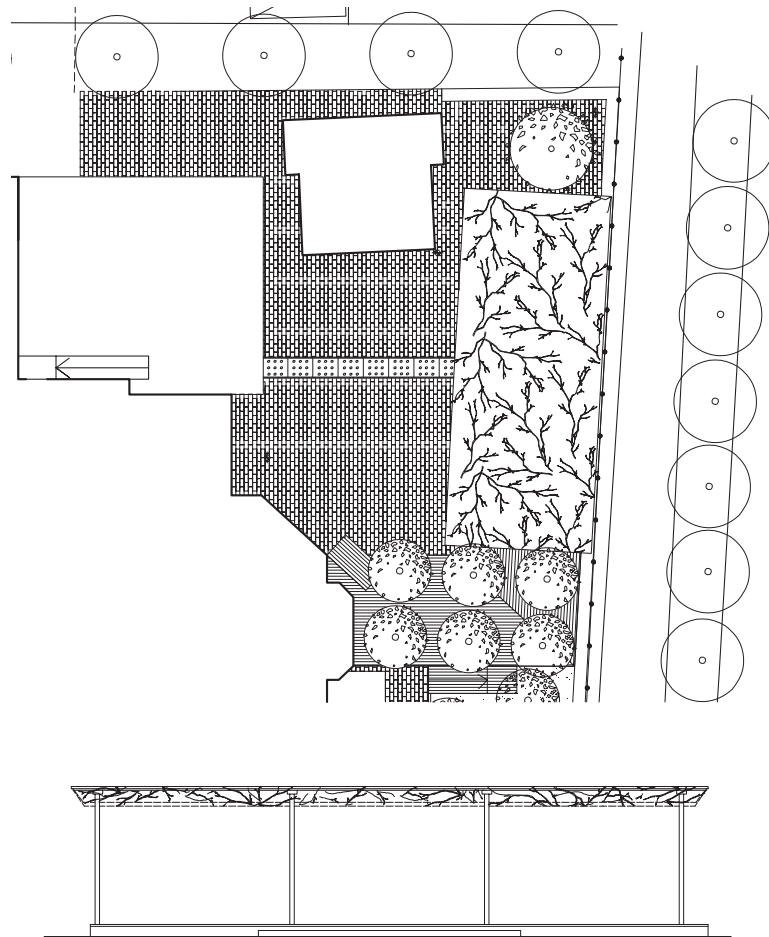
I praktiken befann vi oss utomhus. Bara några stora vita tygstycken av kraftig linne buktade i vinden och gav hela stället en sexig exotisk atmosfär. Det enda ljuset kom från gaslyktor i turkisk stil och hundratals värmeljus i pärlbeströdda små ljusstakar. Överallt stod rustika skålar med små aprikoser och pistaschnötter. Det var utan tvivel det sexigaste ställe jag någonsin hade varit på. (Lauren Weisberger, 2005)

Ett tak av trädgrenar i stadsträdgården

Inspirationen till taket och själva känslan kommer från sena sommarkvällar i Småland sittandes under det tak som bokarnas grenar bildar vid en alldeles särskilt plats. Där kan luften en varm sommarkväll stå alldeles stilla och doften är alldeles speciell. Att träda in under detta tak där skuggbilder avspeglar sig på marken skapar ett lugn.

Taket i mitt förslag är ett stiliserat grenverk som bärs upp av pelare likt trädstammar. Konstruktionen består av ett glastak samt en lätt stålkonstruktion. Glastaket har ett mönster i form av ett grenverk i vitt som ligger inneslutet i glaset. I solljus avtecknar sig ett skuggmönster på underliggande trädäck. Kvällstid belyses taket ovanifrån med ett vitt och grönt ljus och mönstret projicerar då en skuggbild på trädäcket och gäster under. Belysning behandlas mer ingående i kapitlet om Ljussättning. Här finns det möjlighet att variera uttrycket genom att använda sig av olika färger i belysningen. Taket sluttar i den bakre

Plan som visar den nya takkonstruktionen ovanifrån samt en skiss på takkonstruktionen i sidled.

Milan trade fair, Milano, Italien. Turuel Urban Development, Spanien, Architecture now 4, Taschen.

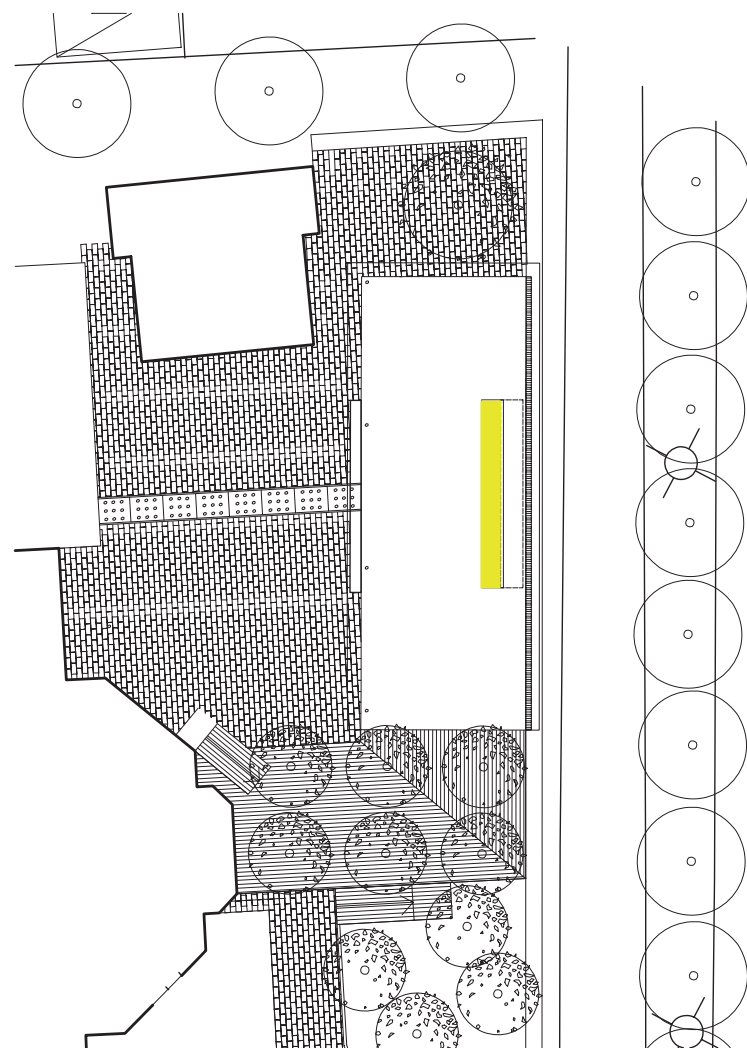
Planket som skiljer nattklubben och cykelvägen åt är en transparent konstruktion i trä likt St. Andrews beach house, Victoria, Australien Architecture now 4, Taschen.

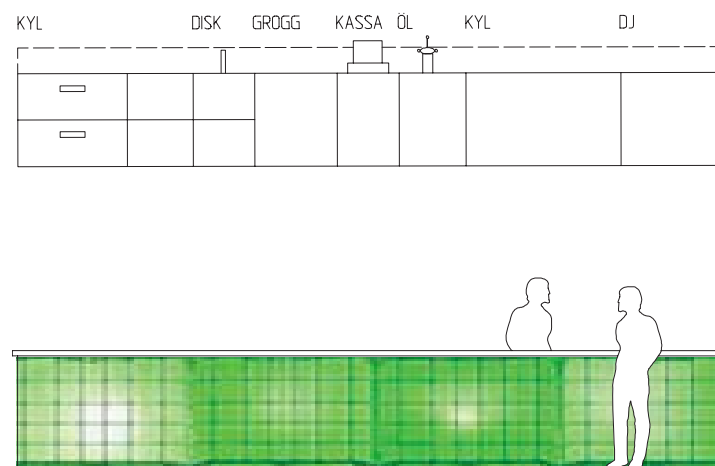
Takkonstruktion som möter träd i ett trädäck med belysningspunkter. BR House, Araras, Rio de Janeiro, Brasilien, Architecture now 4, Taschen.

Människor som rör sig under det tak vars trädgrenar bildar. Keiaki plaza, Saitama New Urban Center, Japan, Groundswell

delen mot cykelvägen för att få en viss avrinning. Mot cykelvägen finns en lätt skärmkonstruktion som skärmar av platsen under taket. Denna skärmvägg är vit och kvällstid sker en projicering av bilder på väggen. Tanken är att under sommartid visa bilder av människor, träd och himmel för att på vintern övergå till att visa antingen värmande bilder av en eld alternativt kalla bilder från is och snölandskap. Denna vägg fungerar lite som en installation där olika budskap kan förmedlas. Hela trädäcket, som finns under glastaket samt under trädplanteringarna ligger cirka 32 centimeter upp från markytan och är i underkant mot den öppna ytan upplyst för att skapa en illusion av att den svävar. Under taket finns sittmöjligheter i form av lägre bekväma loungemöbler med dynor samt lägre bord. Dynorna i möblerna är vita. På borden står mindre lyktor. Ett antal flyttbara bord och stolar

Loungemöbler från Dedon samt lätta stapelbara stolar från living collection

finns placerade direkt framför baren. Dessa möbler är stapelbara och är liksom loungemöblerna i svart alt grafitgrå.

I den bakre delen av byggnaden finns en bar placerad som delvis är flyttbar. Baren går att skjuta fram eller bak sitt fulla djup. Dagtid är baren tänkt att skjutas bak så att den står dikt an väggen och på så sätt frigörs extra yta. Kvällstid eller vid användning skjuts baren fram och på så sätt skapas en yta bakom baren där bartender kan arbeta. Baren rör sig på skenor i golvet och fixeras vid det valda läget för att undvika eventuell rörelse vid användning.

Barens utformning är enkel men effektfull med en plexiglasskiva i

Viejo House, Santiago de Chile, Chile, Architecture now 4, Taschen.

Interiör på CoconClub i Frankfurt, Tyskland ur boken Night Fever.

fronten ljussatt med gröna dioder. I baren finns det plats för samtliga funktioner som är väsentliga för en bars funktion. Det finns även här en plats för dj

Ytan framför baren med dess flyttbara möbler gör platsen flexibel. Sena kvällar kan platsen framför baren röjas från möbler och omvandlas till ett dansgolv. Ljussättningen skapar en glödande stämning under glastaket och musiken strömmar ut från ett flertal mindre högtalare placerade runt dansgolvet.

En lätt takkonstruktion syns här på bilden med smala stolpar som bär upp konstruktionen. Byggekunst, 01, 2007

Vid konserter kan ytan framför baren användas som en scen. Publiken finns då framför scenen, ett trappsteg ner på betongytan framför byggnaden. Platsen är lämpad för olika typer av arrangemang främst sommartid.

Det stiliserade trädtaket övergår i riktning mot Flustrets entré i ett levande trädtak bestående av uppstammad *Prunus sargentii*, bergskörsbär. Under träden är det samma trädäck som under glastaket. Här liksom under taket är det upptaget hål i trädäcket runt trädstammarna och runt pelarna på samma sätt.

I nästa steg mot Flustrets entré samt mot den yttre entrén övergår taket i en mindre skog av magnolia.

Lilla skogen

Blommande Magnolia 'Galaxy', hybridmagnolia.

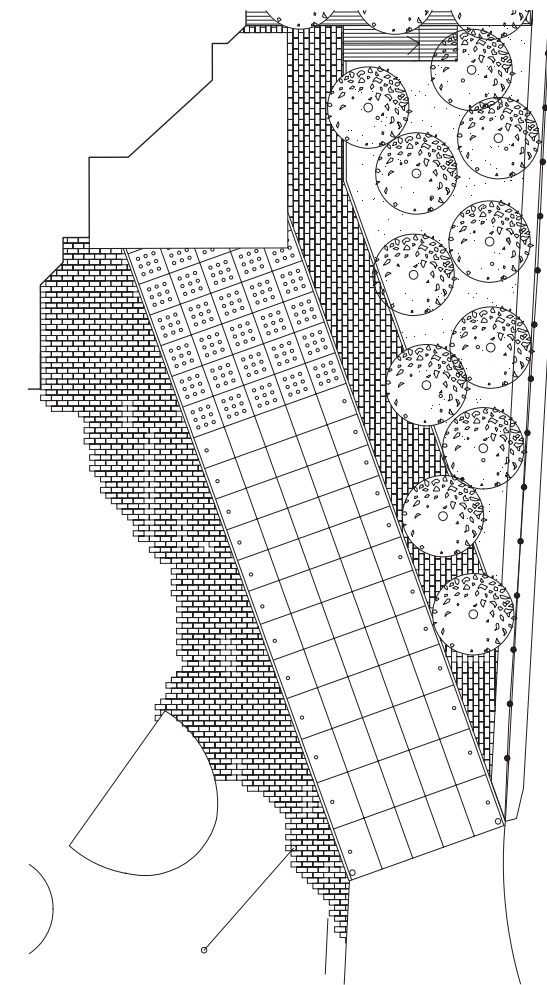
Lilla skogen är fortsättningen på de stiliserade trädkronorna som glastaket med dess pelare utgör och som sedan övergår i strikt planterade träd i trädäcket. Den lilla skogen är en samling träd som står placerade i en yta av grus i entréområdet. Träden utgör en avgränsning mot cykelvägen samt ger entrérummet en rumslighet. Träden står assymetriskt planterade med belysning infäld i markmaterialet samt belysning i kronorna vintertid.

Under träden mot den yttre entrén finns cykelställ för Flustrets gäster.

Träden som används i den lilla skogen är av sorten Magnoli 'Galaxy', hybridmagnolia som blommar tidigt på barkvist med mörkröda blommor. Trädets blomning är överdådig för att sedan ersättas av vacker friskt bladverk. På hösten producerar trädet sparsamt med frukter som är dekorativa. Trädet har en tydlig genomgående stam med en samlad upprätt krona.

Bilden ger en idé om hur den lilla skogen är tänkt att se ut. Blommande körsbärsträd i Kungsträdgården, Stockholm.

Lilla skogen utgörs av de 11 träd som syns till vänster i plan ovan.

Välkommen till Flustret

Det nya entréområdet löper från den yttre entrén vid Svandammens östra sida och fram till den inre entrén vid huset. Platsens markmaterial och riktning förtydligar platsen och ger platsen ett representativt uttryck både under dagen och kvällstid. Men hjälp av belysning förstärks platsens riktning ytterligare. Närmast entrén glöder entrémattan välkomnande och fungerar redan vid den yttre entrén som ett blickfång. (Belysning behandlas närmare i kapitlet om Ljussättning.)

Närmast cykelvägen och Svandammen breder den lilla skogen av magnolior ut sig. Platsen präglas av en formell samtidigt representativ känsla värdig likväl en historisk som en modern plats.

Flustret kommer att förse med en ny entré in till huset, som bättre kan tillgodose dagens behov samt ge ett modernt välkomnande.

Den nya entrébyggnaden är helt i glas med koppartak som har en lätt karaktär. En dubbeldörr med läderlindade handtag välkomnar gästerna in i den nya foajén där det finns god plats för väntande gäster samt plats för dubbla kassor.

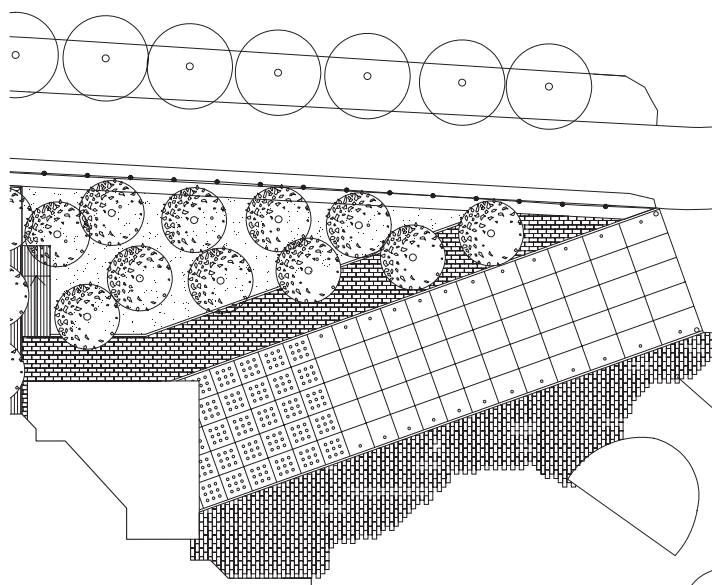
Byggnaden bryter mot den befintliga arkitekturen genom sitt moderna formspråk men inte på ett sådant sätt att det sticker ut, utan genom att tillföra byggnaden i sin helhet ytterligare en kvalitet. Entrébyggnadens fasad och dörrar ligger assymetriskt i förhållande till den befintliga byggnaden för att fånga upp den naturliga rörelsen. Taket är

Glasad entré med en större entrédörr i mitten

överskjutande och följer den ursprungliga arkitekturens riktning och form. Byggnaden förse invändigt med en transparent textil likt ett draperi och med hjälp av ljussättning skapas olika stämningar beroende på typ av arrangemang.

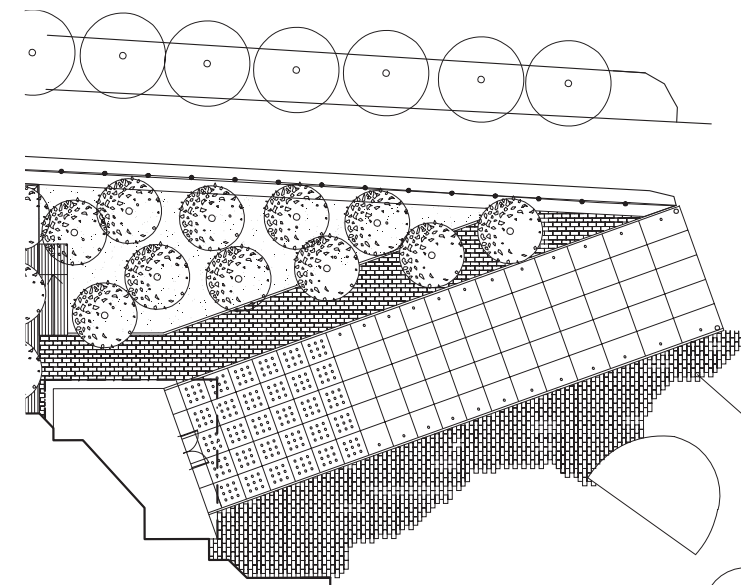
Genom att tillföra byggnaden en ny entré frigörs yta i det befintliga entrérummet. Detta ger gäster mer mingelyta och dagens trafikstockningar i entrén kan undvikas.

Plan som visar entrén med taket

Kungliga biblioteket i Stockholm

Plan som visar entréfasaden med taket som punktstreckat

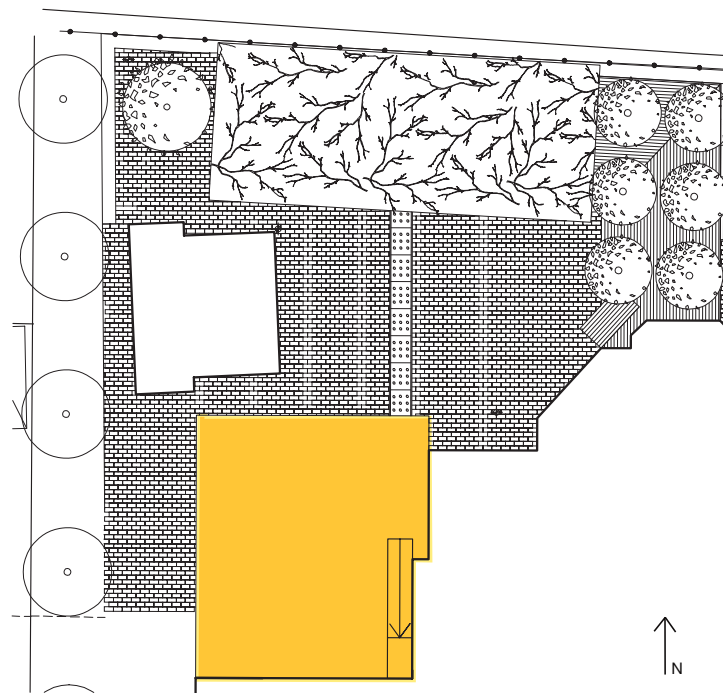
Tillbyggnad

I samband med att en ny nattklubb anläggs utomhus tillkommer en ny byggnad på Flustret. Den här delen är tänkt dels som en fortsättning på nattklubben på övervåningen och dels som en del av restaurangen på bottenvåningen. Rummet ska ha en sexig utmanande karaktär med stora öppningsbara glasade väggar mot nattklubben och Svandammen. Sommartid skall gränsen mellan inne och ute suddas ut.

Byggnadens signum är ljuset som under kvällens gång skiftar färg och går från en kall skala till kokande hetta, representerat av rött.

Lokalen ska inrymma en restaurangdel samt bar. Baren bör vara centralt placerad i byggnaden och ovanför baren svävar den ljuskrona i fiberoptik som skapar ljusskiftningarna i lokalen. Längs med den bakre väggen finns bås placerade ett trappsteg upp för mindre sällskap.

Inne i själva byggnaden ansluter en ny trappmed modern design från nattklubben på övervåningen. Nya toaletter inryms i det gamla soprummet på nedervåningen.

Byggnaden är upplyst innifrån likt denna samlingslokal i Holmbladsgade, Köpenhamn. dk arkitektur

J-Pop Café, Taipei, Japan ur Night Fever.

En nattklubsinteriör med stor kristalkrona här i rosa sken.

Likt BarRouge, Basel, Schweiz (ur Night Fever) är kvällen tänkt att avslutas i den heta färgen röd

Markmaterial

Vid val av markmaterial har det viktigaste varit att renodla antal riktningar och lyfta fram de som jag anser som mest väsentliga för platsen. Därefter har jag valt material och dimensioner som på bästa sätt uppnår det jag eftersträvar.

Genom att arbeta med ett relativt fåtal markmaterial vill jag skapa en plats med en enhetlig grund motsats till dagens lapptäcke av olika markmaterial. Jag vill tillåta varje markmaterial att komma till sin rätt.

Jag föreslår totalt fyra olika markmaterial på platsen. Närmast huset ligger en fris av smågatsten som fungerar som en övergång mellan husets historik och det moderna uttrycket på gården.

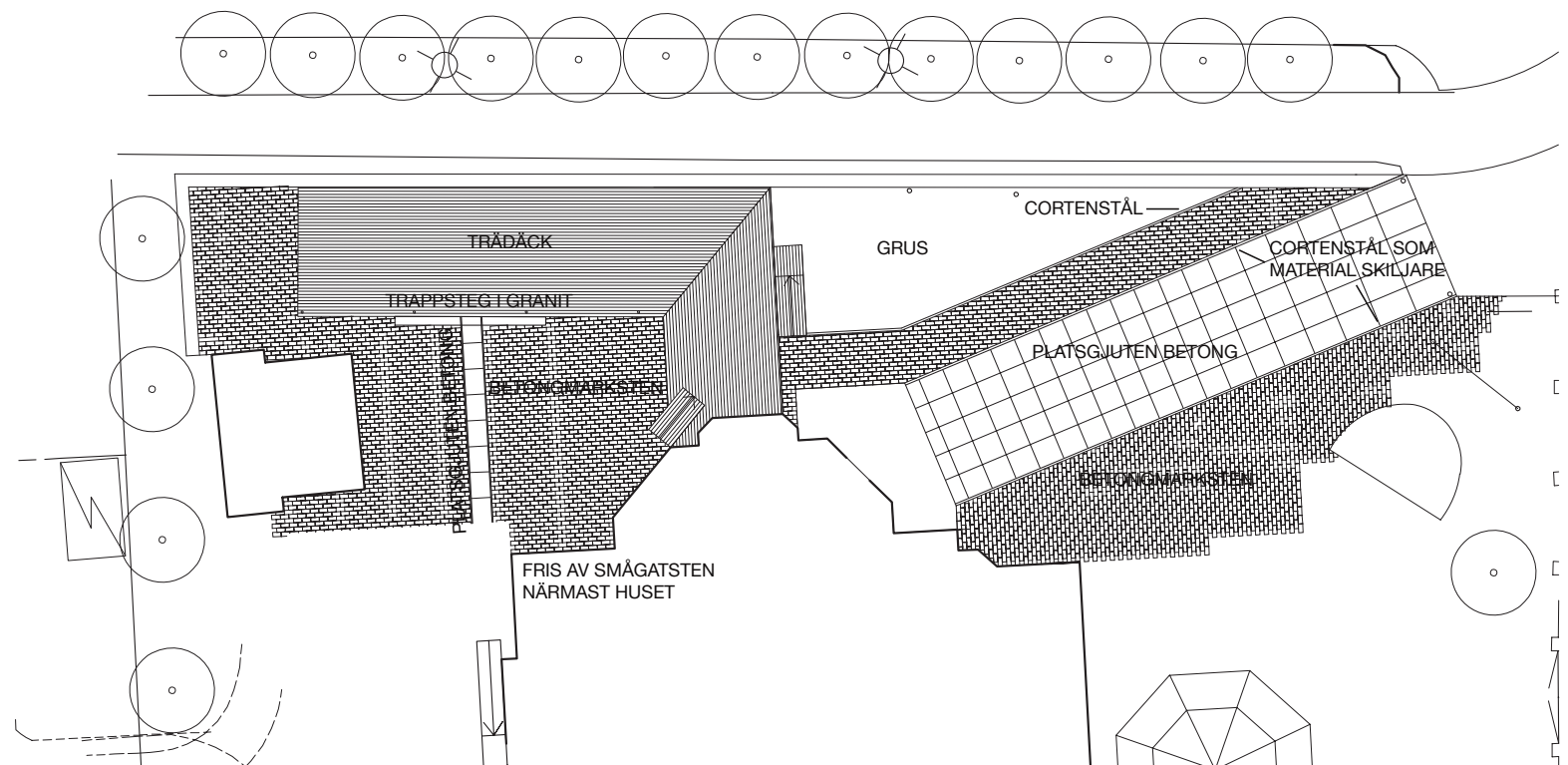
För att förstärka entréns riktning har jag valt att arbeta med platsgjuten betong med infälld cortenstål i ett mönster som accentuerar riktningen och som ger ett viss skenperspektiv. Närmast den platsgjutna betongen möter betongplattor med måtten 200x400 mm som ligger i husets riktning. Materialövergången markeras med en bård av cortenstål. Nästa övergång sker från betongplattorna via cortenstål till grus under träden.

Nattklubbsdelen är uppbyggd på ett liknande sätt. Smågatsten möter de äldre delarna som här utgörs av klostetten och huvudbyggnaden. Betongmarkplattan med måttet 200x400 mm täcker en större del av platsen. En gång av plastgjuten betong med cortenstål i sektioner löper rakt över den öppna platsen till trädäcket under glastaket.

Trädäcket är behandlat med järnvitriol för att få en silvergrå yta som harmoniserar med betongmarkstenen. Riktningen på träplankorna är längsgående och samma utseende går igen på ramperna.

Här ses smågatsten tillsammans med granitblock.

Platsgjuten betong med cortenstål som delar in ytan i sektioner. Bild från Solbjerg torg, Danmark. Light 54/2006.

Mindre plattor möter större plator i en effektiv kombination. Turuel Urban Development, Spanien, Architecture now 4, Taschen.

Ljussättning

Interiör på CoconClub i Frankfurt, Tyskland ur boken Night Fever.

Ett av de viktigaste elementen vid utformningen av en nattklubbsmiljö är ljussättning. Ljuset lyfter fram texturer, volymer och ytor. Med hjälp av ljus kan riktningar accentueras och detaljer lyftas fram. Ljuset är även stämningsskapande. Genom att jobba med en rad olika ljuskällor skapas kvällstid en spännande miljö och som på ett relativt enkelt sätt går att förändra.

Entrérum

Infällda ljuskällor i marken bildar en glödande entrématta mot Flustrets ingång. Ljuskällorna är placerade symetriskt med riktning mot husets entré och den yttre entrén. Ytan är uppvärmd så att den vintertid kan hållas snöfri. Dagtid reflekteras dagsljuset i glaset och ger en glittrande yta.

Längs med den körbara ytan finns dioder placerade vars ljuskälla följer cortenstålet och markerar riktningen. Vid den yttre entrén finns

Enkla armaturer på hög stolpe med ett filter som skapar ett skuggspel på marken. Bild från Solbjerg torg, Danmark. Light 54/2006.

En glödande matta bestående av cymetriskt placerade ljuskällor. Keiaki plaza, Saitama New Urban Center, Japan. Groundswell 2005.

Ljusarmaturer på stolpe placerade.

I gruset under träden finns ljuskällor placerade i gruset som belyser träden underifrån. Belysning är även placerade i träden och är vintertid tänkta att användas i rent dekorativt syfte.

Närmast husets entré, under taket finns ljuskällor som ger ett strilande ljus riktat nedåt.

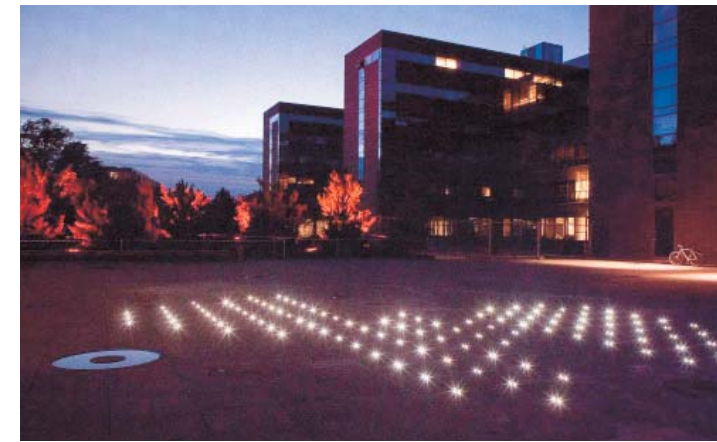
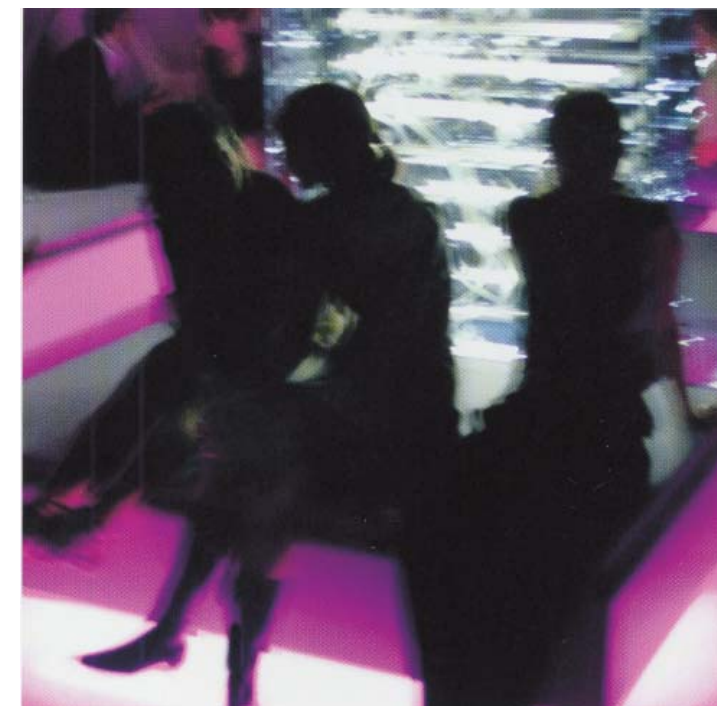

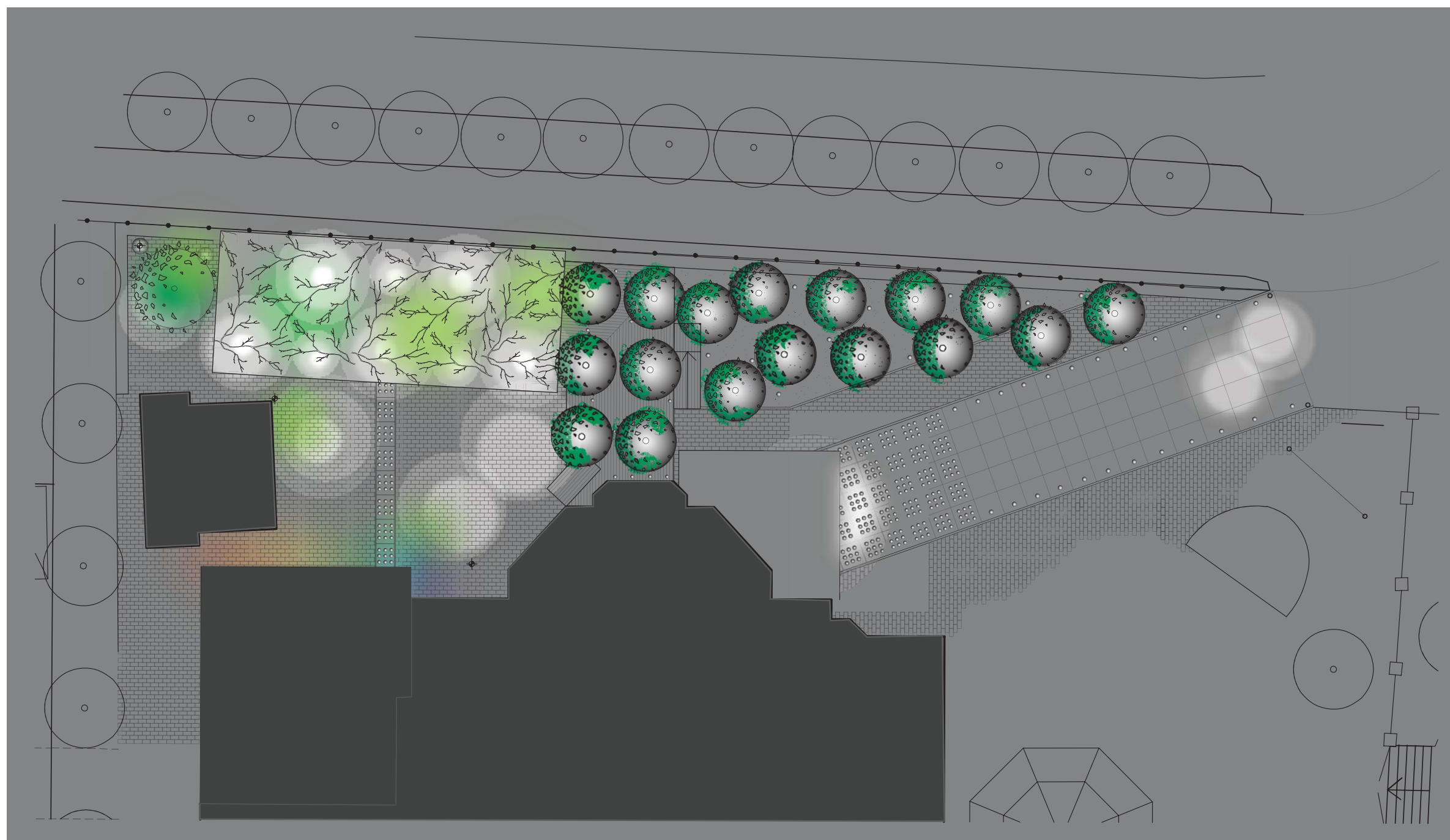
Bild från Solbjerg torg, Danmark. Light 54/2006.

Interiör på CoconClub i Frankfurt, Tyskland ur boken Night Fever.

Nattklubb

Samma typ av ljuskällor som används till den glödande mattan mot entrén används även i en smal gång som leder från trappan och över den öppna ytan till trädäcket under tak.

En belysningsplan som visar Flustret i mörker

Under trädäckets kanter ligger LED- rör placerade som ger ett varmvitt ljus. Ljuset ger trädäcket känslan av att det svävar i luften. Ovan det stiliserade trädtaget sitter armaturer som belyser takets mönster mjukt och skuggeffekten i form av ett grenverk avtecknar sig på trädäcket.

De träd som utgör en fortsättning på taket belyses underifrån.

På den öppna ytan står två armaturer med filter på högre stolpar placerade. Dessa ljuskällors filter ger abstrakta mönster riktade ner på markytan. Ljuskällorna kan även försees med färgfilter alternativt roterande färgfilter där färgen ändras under nattens timmar.

Den del av nattklubben som är i en ny tillbyggnad och som inrymmer en ny restaurangdel, bar samt toaletter har ett stort glasat parti ut mot

nattklubben. Glaspartierna är försedda med samma mönster som även täcker taket och kvällstid är byggnaden belyst inifrån. Belysningen ska variera under kvällens gång och ta sin början i en kall färg för att sluta kvällen i intensivt rött.

Klosetten

I mitt förslag har jag valt att inte ta någon särskild hänsyn till den befintliga klosetten och med dagens utseende. Dess placering har ej fått styra mina val av riktningar utan får istället förbli ett tillägg i designen.

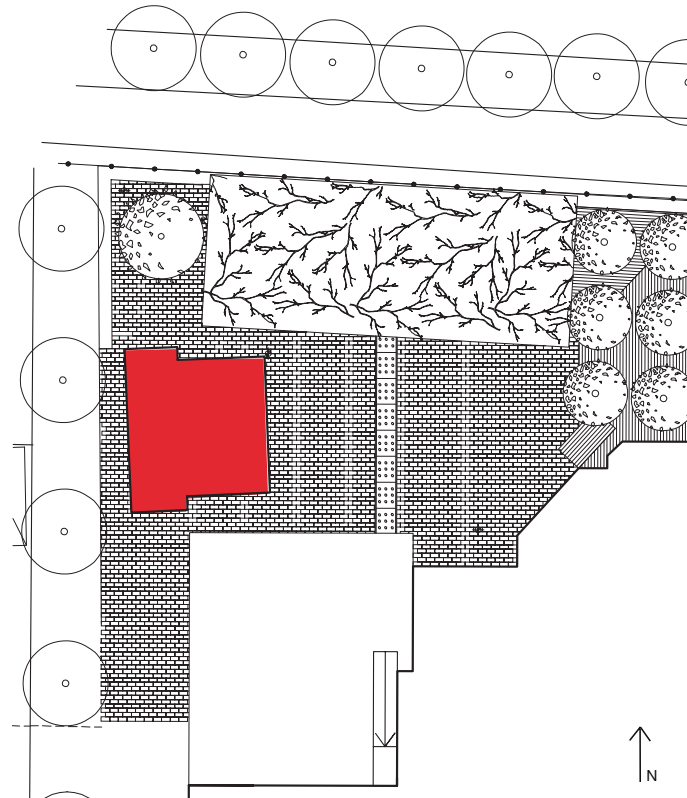
Med sin karaktärsfulla form och en ny okonventionell färgsättning och ljussättning blir den till ett smycke i nattklubben.

Likt fotot ovan kan man ljussätta färgen och skapa en effektiv känsla.

Fotoredigering av byggnadens kullör till en röd färg.

Sammanfattning

I mitt förslag till en ny utformning av den befintliga parkeringsplatsen samt entrén sker en tydlig indelning, Flustret entré och Flustret utomhusnattklubb.

Entréns yta kan delas in i ytterligare två delar, den yttre entrén samt den inre entrén. Gästernas första möte med Flustret sker i den yttre entrén där en ny markbeläggning med mönster skapar en tydlig riktning mot den inre entrén. Längs med vägen fram till den inre entrén finns infällda ljuskällor i markbeläggningen som accentuerar riktningen ytterligare. Till höger, mot cykelvägen längs med Svandammen finns en mindre skog av Magnolior. Träden står placerade i en yta av grus där ljuskällor sprider ett vackert sken upp i trädkronorna kvällstid.

Närmast den inre entrén ligger en matta av ljuskällor i marken som ger platsen en självklar känsla av glamour. En ny entrébyggnad i modern design med glasade fasader välkomnar så till sist gästen in i den historiska byggnaden.

Den tidigare så nedgångna parkeringen har fått nytt liv i samband med ombyggnationen. Här finns nu Flustrets utomhusnattklubb inrymd. I riktning med cykelvägen och tomtgränsen finns en takkonstruktion i glas och metall med vars mönster i form av ett grenverk speglar ett stiliserat tak av trädkronor. Under taket finns loungemöbler placerade och här finns även en bar och sena kvällar omvandlas golvytan till ett dansgolv. Taket övergår i ett levande tak av trädkronor mot entréområdet och samma golvmaterial flyter fram under de båda taken. Från ytan under det stiliserade trädkronetakets och i riktning mot den befintliga trappan till nattklubben på övervåningen löper en matta av infällda ljuskällor. Hela området utomhus är ljussatt och platsen skimrar i grönt och varmt vitt. Närmast Flustrets fasad tillkommer en ny byggnad som dels är tänkt som en fortsättning på den befintliga nattklubben på övervåningen samt tillföra ett nytt koncept med en ny restaurangdel med en internationell touch.

Flustret bjuder upp till dans med ett nytt utseende som fungerar både dag- och kvällstid och som är väl knutet till historien och den tidiga trädgårdsdelen.

Reflektion

Metoden jag har valt i arbetet liknar i princip den vanliga gestaltningsprocessen med stegen inventering, analys och förslag. Den historiska inventeringen av platsen har varit av stor betydelse för att få en bättre förståelse för platsens utseende idag. Jag har besökt Flustret otaliga gånger under arbetets gång för att känna in skalor och känslan på plats. Jag har genomfört omfattande arkivsök efter bild- och kartmaterial. Förutom att arbetet har resulterat i ett examensarbete har det också betytt att jag har skaffat mig en mycket bra uppfattning kring historiken runt Flustret.

Mitt förslag till utformning har jag diskuterat med mina handledare och jag har i tidigt stadium testat mina idéer på mina medarbetare på Tema. Jag har lärt mig att ta in andras idéer och åsikter på ett bättre sätt. Under gestaltningsprocessen har många frågor uppkommit kring utformningen. Jag har på ett sätt som jag aldrig tidigare gjort under min utbildning tydligt ifrågasatt mina tankar och idéer och i vissa fall förkastat idéer som har legat mig varmt om hjärtat. Jag har utmanat mina designteorier och jobbat med allt från mjuka till hårda former, flyttat de olika funktionerna fram och tillbaka. Koncepten har skiftat från mjukt till hårt.

Kanske kunde slutresultatet bearbetats ytterligare men i förhållande till arbetets tidsbegränsning ser jag detta som en bra grundidé till en ny vision för Flustret. Kanske hade det arbete som mynnat ut i det här examensarbetet kunnat genomföras på ett mer strikt vetenskapligt sätt, men då hade det inte speglat mig som person.

Under arbetets gång har jag fått en bättre förståelse för mig själv i rollen som landskapsarkitekt. Jag har tvingat mig själv att omvärdera tankar och teorier. Tvingat mig in i en värld som jag känner en sorts hatkärlek till. Detta har varit en viktig mognadsprocess för min yrkesroll. Arbetet har även väckt ett fortsatt intresse för att jobba med liknande projekt i branschen och min hatkärlek finns fortfarande där. Jag har också lärt mig att inget är omöjligt.

Källförteckning

Tryckta källor

Brandi, Ulrike och Geissmar-Brandi, Christoph, *Light for Cities* Birkhäuser 2007-04-16

Davidsson, Åke, *Här och där små krogar*, Uppsala 1961

Frame Publishers, *Night Fever: Interior Design for Bars and Clubs*, 2005

Herdin, K. W, *Gammalt och nytt*, Uppsala 1937

Sundquist, Nils, *Flustret och dess namn* ur *Upplands årsbok 1942*

Topos, *Light*,54/2006

Weisberger, Lauren, *Alla var där*,2005.

Fotografier av författaren, Emelie Anoldsson då ej annat anges i bildtext

Muntliga källor

Björkegren, Magnus, Flustret

Jonsson, Göran, Flustret

Jonsson, Linus, Flustret

Digitala källor

http://.www.sv.wikipedia.org/wiki/Emilie_H%C3%B6ggqvist

http://.www.en.wikipedia.org/wiki/Mikhail_Bakhtin

www.dedon.se

www.living-collection.com

www.flustret.se

Bildkällor

Byggekunst, 01, 2007, s16

Dk arkitektur, nr 05 2006, s 285.

Frame Publishers, *Night Fever: Interior Design for Bars and Clubs*, 2005

Jodido, Philip, *Architecture Now! 4*, Taschen 2006

Kart- och bildavdelningen Uppsala Universitetsbiblioteket

Reed, Peter, *Groundswell* ,The museum of modern art, New York 2005

Uppsala Stadsbyggnads kontor, Uppsala

Upplandsmuséet